AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Berna ÖZOĞUL

KARAKUYU GÖLÜ ÇEVRESİNİN YERLEŞME COĞRAFYASI

(KÖY – KÖYALTI YERLEŞMELERİ VE MESKENLER)

Coğrafya Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Berna ÖZOĞUL

KARAKUYU GÖLÜ ÇEVRESİNİN YERLEŞME COĞRAFYASI

(KÖY – KÖYALTI YERLEŞMELERİ VE MESKENLER)

Danışman

Prof. Dr. İhsan BULUT

Coğrafya Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Berna ÖZOĞUL'un bu çalışması, jürimiz tarafından Coğrafya Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Eyüp ARTVİNLİ	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Prof. Dr. İhsan BULUT	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Cemali SARI	(İmza)

Tez Başlığı: Karakuyu Gölü Çevresinin Yerleşme Coğrafyası (Köy – Köyaltı Yerleşmeleri ve Meskenler)

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 19/06/2017
Mezuniyet Tarihi : 26/07/2017

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Karakuyu Gölü Çevresinin Yerleşme Coğrafyası (Köy – Köyaltı Yerleşmeleri ve Meskenler)" adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Berna ÖZOĞUL

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	**Berna ÖZOĞUL**
Öğrenci Numarası	**20155264003**
Enstitü Ana Bilim Dalı	**Coğrafya**
Programı	**Tezli Yüksek Lisans**
Programın Türü	**(x) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans**
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	**Prof. Dr. İhsan BULUT**
Tez Başlığı	**Karakuyu Gölü Çevresinin Yerleşme Coğrafyası (Köy – Köyaltı Yerleşmeleri ve Meskenler)**
Turnitin Ödev Numarası	**828353570**

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam …91…. sayfalık kısmına ilişkin olarak, …30…/…06…/…2017… tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % …6….

alıntılar dahil % …6…. 'dır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

30/06/2017

(imzası)
Prof. Dr. İhsan BULUT

İ Ç İ N D E K İ L E R

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **iv**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **v**

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ ..... **vi**

GRAFİKLER LİSTESİ ..... **viii**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **ix**

ÖZET ..... **x**

SUMMARY ..... **xi**

ÖNSÖZ ..... **xii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. Yeryüzü Şekilleri ve Özellikleri 13

1.2. Genel İklim Özellikleri 15

1.2.1. Sıcaklık Şartları 15

1.2.2. Yağış Özellikleri 16

1.2.3. Basınç ve Nem Özellikleri 17

1.3. Hidrografik Özellikler 18

1.4. Toprak Özellikleri 20

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1. Nüfus Özellikleri 23

2.2. Yerleşme Özellikleri 31

2.3. Ekonomik Durum 34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YERLEŞMENİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

3.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi....36
3.2. Yerleşme Şekilleri....36
3.2.1. Köy Yerleşmeleri....36
3.2.1.1. Adlarına Göre Yerleşmeler....38
3.2.1.2. Planlarına Göre Yerleşmeler....38
3.2.1.3. Kuruluş Yerlerine (Konumlarına) Göre Yerleşmeler....39
3.2.2. Köy Altı Yerleşmeleri....41
3.3. Yerleşme Dokusu....41
3.4. Meskenler....43
3.4.1. Köy Meskenleri....43
3.4.2. Coğrafi Şartlar ve Meskenler....45
3.4.2.1. Jeomorfolojik Özellikler ve Meskenler....46
3.4.2.2. İklim Şartları ve Meskenler....48
3.4.3. Sosyo-Ekonomik Yapı ve Meskenler....48
3.4.4. Yapı Malzemesine Göre Meskenler....56
3.4.5. Çatı Şekillerine Göre Meskenler....59
3.4.6. Kat Sayılarına Göre Meskenler....60
3.4.7. Yeni Tip Meskenler....61
3.4.8. Fonksiyonlarına Göre Meskenler....62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ TEMEL SORUNLARI VE BAŞLICA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. Doğal Çevre Özelliklerinden Kaynaklanan Başlıca Sorunlar....65
4.2. Beşeri Çevre Özellikleri ile İlgili Sorunlar....66
4.3. Ekonomik Faaliyetlerle İlgili Sorunlar....68

SONUÇ **70**

KAYNAKÇA **71**

EK 1- Görüşme Formu **74**

ÖZGEÇMİŞ **75**

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Alanının Lokasyon Haritası 2
Şekil 1.1. Sulak Alan ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası 14
Şekil 2.1. Karakuyu Gölü Çevresinde Yerleşmelerin Genel Fizyonomileri ve Dağılışı Haritası 33
Şekil 3.1. Yörede Hanay Olarak Bilinen Nitelikli Evlerden Omar Ali'nin 180 Yıllık Zaman Zaman Hastane ve Cami Olarak da Kullanılmış Meskeninin Şematik Planı. Karakuyu Köyü'nde Bulunan Bu Hanayda Nazım Yılmaz İkamet Etmektedir. Yapı İki Katlı Olup 1916 da Hastane Olarak Kullanılmıştır 52
Şekil 3.2. İncesu Köyü'nde Geleneksel Ocak Bulunan Meskenlerin Şematik Planı 53

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Dinar İlçesi'nde Toprak Gruplarının Dağılışı 21
Tablo 2.1. HVS' ne Göre Dinar Nahiyesinde Hane ve Nüfus Sayıları 24
Tablo 2.2. Yerleşmelerin Genel Nüfus Sayımları 1935-2000 25
Tablo 2.3. Yerleşmelerin Adrese Dayalı Kayıt Sistemi Nüfus verileri 26
Tablo 2.4. Yerleşmelerin Cinsiyet Yapısı 2007- 2016 28
Tablo 2.5. Karakuyu Gölü Çevresinde Nüfusun Eğitim Durumu 30
Tablo 2.6. Karakuyu Gölü Çevresi Yerleşmelerde Nüfusun Yaş Yapısı(2016) 31
Tablo 3.1. Karakuyu Gölü Çevresi Köylerinde Genel İtibariyle Meskenlerin Kullanılırlık Durumları ile Katsayıları Durumu 60

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Karakuyu Gölü ve Çevresinin Burunkaya Köyü Güneydoğusundan Genel Görünüşü 4
Fotoğraf 2. Karakuyu Gölü ve Sazlıkları Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan Olarak Koruma Altına Alınmıştır.....5
Fotoğraf 1.1. Eldere Köyü Yerleşim Alanından Doğan Büyük Menderes Nehri Kaynakları Sulak Alanın Önemli Beslenme Kaynağıdır…….. ..19
Fotoğraf 3.1. Gökçeli Köyü Ovada Kurulmuş Dairevi Planlı Bir Yerleşmedir 39
Fotoğraf 3.2. Burunkaya Köyü Sulak Alana Göre Doğudaki Dağlık Alanın Eteklerinde Kurulmuştur.....40
Fotoğraf 3.3. Çapalı Köyü Vadi İçinde Sulak Alana Hakim Bir Şekilde Dağ Eteğinde Kurulmuştur.....40
Fotoğraf 3.4. Gökçeli Köyü Sulak Alanın Tam Ortasında Yer Almaktadır.....41
Fotoğraf 3.5. İncesu Köyü'nün Isparta-Ankara Karayoluna Doğru Gelişen Hürriyet, Cumhuriyet ve İstiklal Mahalleleri Yeni Bir Yerleşim Alanı Oluşturmaktadır ……...……42
Fotoğraf 3.6. Eldere Köyü Afyon-Isparta Karayolu Tarafından İkiye Bölünmüş Durumdadır Büyük Kaynağın Yakınındaki İki Hanelik Yerleşme Kümesindeki Konutlardan Biri 44
Fotoğraf 3.7. İncesu Köyü'nün Merkezinde Bulunan Evler Geleneksel Kırsal Mimarinin Güzel Örneklerini Sunmaktadır 44
Fotoğraf 3.8. Gökçeli Köyü ve Karakuyu İstasyonu Mahallesinin Uzaktan Görünüşü 47
Fotoğraf 3.9. Çapalı Köyü Çapalı Deresinin Ovaya Açıldığı Konumda Kurulmuş Kabaca Üçgen Şekilli Bir Yerleşmedir.....47
Fotoğraf 3.10. Çapalı Köyü'nde Derenin Sağında Kalan Yamaçlarda Meskenlerin Kuruluşunun Mehmet Türk'ün(62) İki Katlı Balkonundan Görünüşü 48
Fotoğraf 3.11. Omar Ali Hanayı Geniş Avlusu Her Türlü Merasimi Gerçekleştirecek Niteliktedir.....49
Fotoğraf 3.12. Omar Ali Hanayı'nın Alt Katı Bu Gün Depo Olarak Kullanılmaktadır Muhtelif Büyüklükte 8 Odaya ve Bunların Kapılarının Açıldığı Geniş Bir Salona Sahiptir.....50
Fotoğraf 3.13 Kanatlı Kapı ya da Çatal Kapı Avluya Her Türlü Aracın Girişi İçin Oldukça Geniş Bir Yapıya Sahiptir.....51
Fotoğraf 3.14. Karakuyu Köyü'nde Omar Ali Hanayının Muhtelif Bölümlerinden Detay Görüntüler.....54

Fotoğraf 3.15. Karakuyu Köyü'nde Omar Ali Hanayının Muhtelif Bölümlerinden Detay Görüntüler.....55
Fotoğraf 3.16. Karakuyu Köyü'nde Hanay Diye Tabir Edilen Konutlardan Başka Bir Örnek.....57
Fotoğraf 3.17. Yörede Kerpiç-Taşın ve Ahşabın Uyum İçinde Kullanıldığı Meskenlerin Güzel Örneklerine Rastlanmaktadır. Çapalı Köyü'nde Terkedilmiş İki Katlı Bir Konut 57
Fotoğraf 3.18. Gökçeli Köyü'nde Tuğla Ev.....58
Fotoğraf 3.19. Saz Örtü Duvar Üzerilerinin Nemden Korunması İçin ve Her Türlü Çatı Örtüsünde İzolasyon İçin Kullanılmaktadır 58
Fotoğraf 3.20. İncesu Köyü'nde Tamamen Taştan Yapılmış Altı Ahır ve Samanlık Olan Geleneksel Mesken.....58
Fotoğraf 3.21. Geleneksel Yapılarda Düz Toprak Çatılarda Sıcaklık Yalıtımı ve Rutubeti Önlemek İçin Toprağın Altına Kamış Döşenmiştir.....59
Fotoğraf 3.22. Karakuyu Köyü'nde Kaderine Terkedilmiş Düz Çatılıyken Eğik Kiremit Çatı İlave Edilen Konutlardan Biri 64
Fotoğraf 3.23. Köy Merkezlerinde Meskenlerin Sıkılaştığı, Kenarlara Doğru Sıkışıklığın Azaldığı Görülmektedir.....60
Fotoğraf 3.24. Sosyal Amaçlı Tesislerden En Önemlisi Camilerdir İncesu Köyü Camisi 1692 Yılında Yapılmış Oldukça Sanatlı Bir Yapıdır.....61
Fotoğraf 3.25. İncesu Köyü Tarım Kooperatifi Günümüzde Market Olarak Hizmet Vermektedir 62
Fotoğraf 3.26. İncesu Köyü Köy Kahvesi 63
Fotoğraf 3.27. İncesu Köyü Belediyelik Özelliğini Yitirmiştir.....63
Fotoğraf 3.28. Opet Projesi Kapsamında İncesu Köyü Güzel Bir Kültür Merkezine Kavuşmuştur.....64
Fotoğraf 4.1. İncesu Köyü'nde Opet Ekolojik Köy Projesi Uygulaması Başlamıştır.....67

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1. Dinar İlçesi'nde Yağışın Mevsimsel Dağılışı 17
Grafik 2.1. Yerleşmelerin Genel Nüfus Sayımları (1935-2000) 25
Grafik 2.2. Yerleşmelerin Adrese Dayalı Kayıt Sistemi Nüfus Verileri 27
Grafik 2.3. Yerleşmelerin Cinsiyet Yapısı (2007- 2016) 29

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNK:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
C:	Santigrat
cm:	Santimetre
DİE:	Devlet İstatistik Kurumu
DSİ:	Devlet Su İşleri
GB:	Güneybatı
ha:	Hektar
hm^3:	Hekto metre küp
hpa:	Hectopascal
HSV:	Hüdavendigar Vilayet Salnameleri
KD:	Kuzeydoğu
km:	Kilometre
km^2 :	Kilometre kare
m:	Metre
m3:	Metre Küp
mm:	Milimetre
S:	Saniye
vb.:	Ve başkaları, ve benzeri

ÖZET

Araştırma sahasını oluşturan Karakuyu gölü ve çevresindeki yerleşmeler, Akdeniz Bölgesi'nin Antalya Bölümü kuzeyinde yer alır. İdari açıdan Afyonkarahisar ili Dinar ilçesi yönetim sınırları içindedir ve bu yerleşim merkezinin kuş uçuşu 6 km doğusundadır.

Araştırma sahasında Karakuyu sulak alanını çevreleyen, Dinar ilçesine bağlı 5 köy ile Isparta ilinin Keçiborlu ilçesine bağlı 1 köy yer almaktadır. Bu yerleşmelerde hâkim ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılıktır. Ağırlıklı olarak buğday, arpa ve şeker pancarı yetiştirilmektedir. Bu çalışmada araştırma alanında yer alan meskenlerin şekil ve planları üzerinde doğal ve beşeri faktörler, ekonomik faaliyetler, kültürel unsurlar gibi faktörler incelenerek yerleşmenin başlıca özellikleri ele alınmıştır.

Koruma statüsü kazanan sulak alanlar ile yerleşmeler arasındaki ilişkilerin ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışma nitel araştırma metotları ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama, kamu kurumları istatistikleri ve görüşme formları yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması ve muhtelif ölçekli topoğrafya haritaları ile bilimsel raporlar yazılı kaynaklar olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda sulak alan ile yerleşmelerin dağılışı, kuruluşu, gelişimi ve meskenlerinin yapı şekli ile tarzı arasında güçlü bağlantılar olduğu ortaya konulmuştur. Ekonomik açıdan sulak alan koruma statüleri nedeniyle yerleşmelerin olumsuz etkilendiği, göl ekosisteminin bir parçası olan insan unsurunun adeta sistem dışına atıldığı gözlenmiştir. Koruma kullanma dengesinin gözetilmeyişi sorunu yöre sakinlerince de önemle vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afyonkarahisar, Dinar, Karakuyu Gölü, Yerleşme, Sulak Alan

SUMMARY

KARAKUYU LAKE AND THE GEOGRAPHY OF ITS ENVIRONMENT (VILLAGE-SUB-VILLAGE SETTLEMENTS AND WOONS)

Karakuyu lake and the settlements of its environment constituting the area of the research is located in the north of Antalya Deparmant of the Mediterrenean Region. It is located within the borders of Dinar District of Afyonkarahisar Province in administrative terms and the bird flight of this settlement is 6 km. east. Five villages located in Dinar District and a village located in Keçiborlu District of Isparta Province which surround the wetland of Karakuyu lake part in the field of the research. The economic activity common in these settlements are agriculture and animal husbondry. Wheat, barley and sugar beet are grown mostly. In this study, the main features of these settlements are addressed by examining the natural and human factors, economic factors and witural elements on shapes and plans of the woons in the research field. This study tried to explain the relationship between the wetlands and settlements gaining protection status was carried out with qualitative research methods. This study was conducted by means of data collection, public instutions statistics and interview forms. Literature scanning and various scale topography maps and scientific reports were used as written sources. As a result of the study, it was reveoled that the distribution of wetland and settlement is strongly related to the form and style of its establishment, development and dwelling it was observed that the settlement is adversely affected due to wetland conservation statues in economic terms and that the human element which is a part of the lake ecosystem was put out of the system. The problem of ignoring the conservation use balance was also emphasized strongly by local residents.

Keywords: Afyonkarahisar, Dinar, Karakuyu Lake, Settlement, Wetland

ÖNSÖZ

"Karakuyu Gölü Çevresinin Yerleşme Coğrafyası (Köy - Köyaltı Yerleşmesi ve Meskenler)" adlı bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek lisans programı çerçevesinde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yerel Coğrafya araştırmalarının, kırsal kalkınmanın sorunları ve çözümlerini belirleme açısından büyük önemi vardır. Coğrafi araştırmalarda alan ne kadar dar ve sınırlı tutulursa ayrıntılı bilgilere ve sonuçlara ulaşma o derece artar. Bu nedenle çalışma alanımız Karakuyu Sulak Alanı çevresindeki az sayıda yerleşme olarak belirlenmiştir.

Araştırma giriş, sonuç, sorunlar ve öneriler dışında, üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde: Araştırma sahasının konumu, genel coğrafi özellikleri, araştırmanın amacı, materyal ve metot yer almaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde, sahanın doğal çevre özellikleri, ikinci bölümünde beşeri çevre özellikleri ve üçüncü bölümünde ise yerleşmenin başlıca özelliklerine (yerleşmenin tarihi gelişimi, yerleşme şekilleri, yerleşme dokusu ve meskenler) yer verilmiştir.

Çalışmanın seçiminden, yürütülmesine ve tamamlanmasına kadar, yardım ve önerilerinden istifade ettiğim, ayrıca hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim boyunca benden destek ve hoşgörüsünü hiç esirgemeyen, danışman hocam Prof. Dr. İhsan BULUT' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aynı şekilde lisans ve yüksek lisans eğitim hayatımdaki desteklerinden dolayı Anabilim dalımız öğretim üyeleri Prof. Dr. Tuncer DEMİR, Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK, Doç. Dr. Cemali SARI ve Yrd. Doç. Dr. Halil HADİMLİ ile Yrd. Doç. Dr. Çağlar ÇAKIR' a teşekkür ederim.

Bir öğrencinin en büyük şansının iyi bir ilkokul öğretmeni olduğu inancındayım, bende bu konudaki şansım Gülnur ATİK' e şükran borçluyum.

Çalışmamda ve yüksek lisans eğitimim aşamasında arkadaşlarım Betül MERT ve Dilan Nur EKMEKÇİ' nin karşılıksız destekleri ve aynı şekilde Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü Araştırma Görevlisi Şakir FURAL' a bilimsel destekleri için teşekkür ederim.

Arazi çalışmalarım sırasında, yardımlarını benden esirgemeyen, bütün köy halkına her türlü doküman ve verilerin temininde bana yardımcı olan kamu kurum ve kuruluşlarının yönetici ve personeline teşekkür ederim.

Ayrıca hayatımın her aşamasında bana güven duyan, attığım her adımda yanımda olan ve benden desteklerini hiç esirgemeyen fedakâr aileme şükranlarımı sunarım.

Berna ÖZOĞUL
Antalya, 2017

GİRİŞ

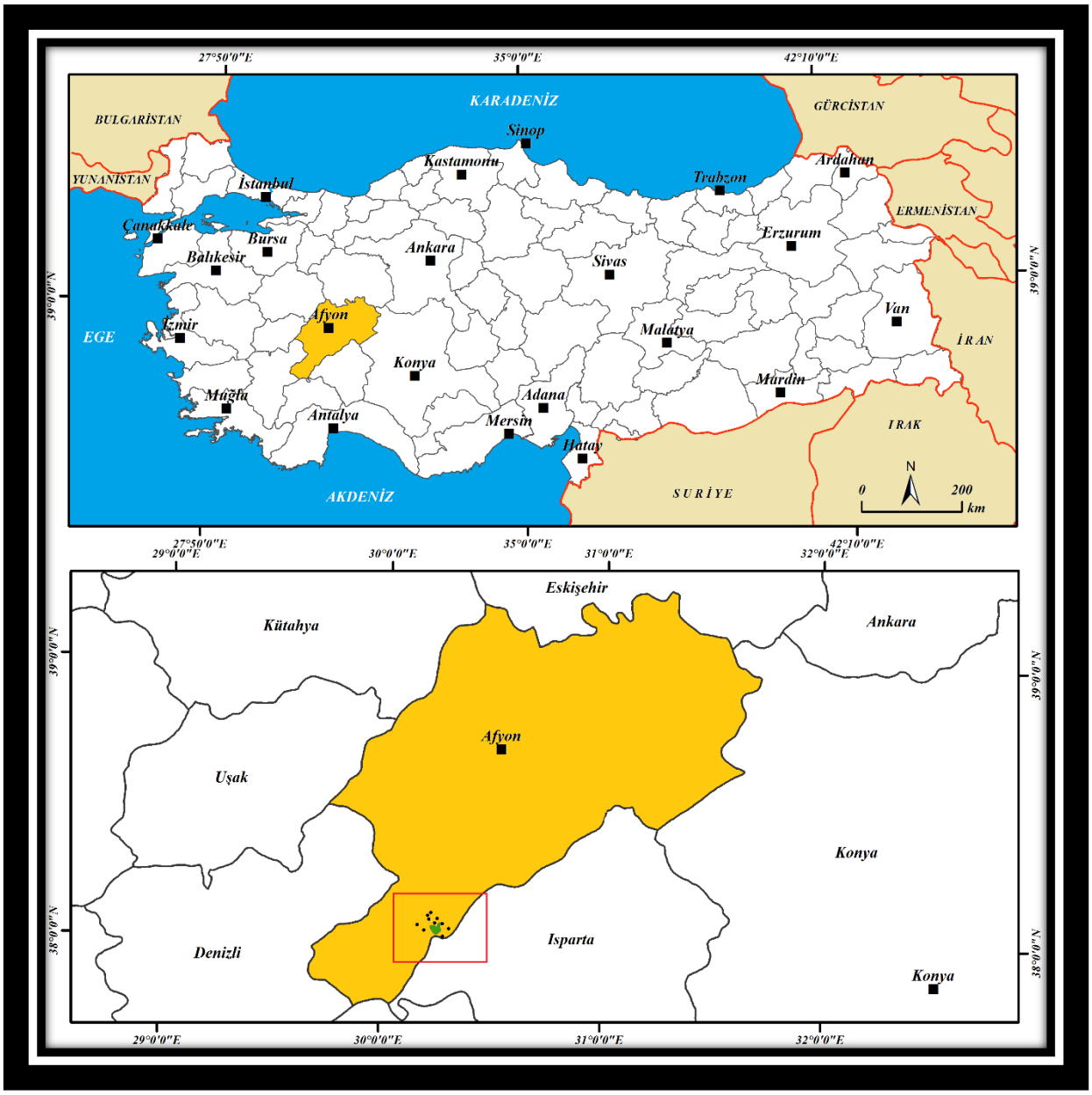
A. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Ege Bölgesi'nde İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alan Karakuyu Gölü 38° 3′ 54″ Kuzey enlemi ile 30° 15′ 35″ Doğu Boylamı koordinatlarında, Afyonkarahisar ili Dinar ilçesinde bulunmaktadır. Bağlı olduğu Afyonkarahisar iline 81 kilometre mesafe uzaklıktadır (Şekil 1.).

Dinar ilçesinde yer alan Karakuyu Gölü üç ayrı koruma statüsüne sahip önemli bir sulak alandır. Sulak alanlar yeryüzündeki hidrolojik sistemin bir parçasıdır ve dünya üzerindeki en önemli ekosistemlerden biridir. Özellikle göç eden kuşlar başta olmak üzere, çeşitli sürüngenler ve memeliler, balık türleri, hem suda hem karada yaşayan bazı hayvan türleri gibi yaban hayatı için vazgeçilmez bir habitattır. Tarımda kullanmak için su temini, içecek su kaynağı, balıkçılık ve diğer su ürünlerini sağlama, yer altı su seviyesini besleme gibi önemli işlevlere sahiptir.

Bu sahanın çalışma alanı olarak belirlenmesinde, koruma alanı statüsü kazanan yörelerdeki yerleşmelerde yaşanan gelişmelerin araştırılması düşüncesi etkili olmuştur. Koruma statüsünden önceki ve sonraki durumun incelenerek yerleşmelerin kuruluşu, dağılışı dokusu, fonksiyonları ile mesken özellikleri açısından sulak alanın etkileri ile sulak alan üzerindeki nüfus baskısının yol açtığı sonuçların ortaya konulması çabası egemen düşünce olarak kurgulanmıştır.

Bu kapsamda Karakuyu gölünün yakın çevresindeki, Dinar ilçesine bağlı Burunkaya, Çapalı, Eldere, Gökçeli, Karakuyu köyleri ve 2012 yılına kadar Dinar ilçesine bağlı olup sonradan Isparta ili Keçiborlu ilçesine bağlanan İncesu köyü, yerleşme coğrafyası çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir. Çalışma sahasının yer aldığı Dinar ilçesi kuzeyde Kızılören ve Sandıklı, kuzeydoğuda Şuhut, doğu ve güneydoğuda Senirkent ve Uluborlu, güneyde Keçiborlu, batı ve güneybatıda Başmakçı ve Evciler, kuzeybatıda ise Çivril ilçeleri ile çevrilidir. 1234,34 km^2 yüzölçümüne sahip Dinar ilçesinde, 1 ilçe merkezi, 8 belde ve 55 köy idari ünitesi bulunmaktadır.

Şekil 1. Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

Araştırma alanının, güneydoğusunda Isparta il sınırında GB-KD doğrultulu Karakuş dağları (Tekke tepe-1788 m, Uyumaz tepe-1846 m), kuzeydoğusunda yer alan ve güney yamaçlarının saha içine sokulduğu Kumalar Dağı (Kilimantepe-2250m), güneydoğusunda Söğüt Dağları (1831 m), Dombayova ve Dinar depresyonunu ayıran Akdağ (Tekketepe-1617 m, Kütlütepe-1535 m, Akpınarüstü tepe-1480 m) ve ilçenin batısında Samsun Dağı (Sivri tepe-1700 m) yer almaktadır. Dağlar arasında bulunan depresyon alanlarında Dinar, Dombayova ve Çölovası ovaları bulunmaktadır. Ovalar ile dağlar arasında kalan bazı alanlarda ise plato sahaları uzanmaktadır. Ekonomik faaliyet alanları ve dolayısıyla yerleşmeler bu sahalarda yoğunluk göstermektedir (Temurçin, 2013: 21).

Çalışma çerçevesinde odak nokta(merkez) olarak ele alınan Karakuyu gölü Çapalı, Eldere, Gökçeli, İncesu gölü olarak da bilinmektedir. Bazı kaynaklarda Sarıgöl olarak da bilinen Karakuyu gölünün antik adı Aulokrene'dir (Sarre, 1998: 17-18).

Sandıklı, Söğüt ve Karakuş dağları uzantılarının birbirine yaklaştığı Dombayova'nın orta kesimleri içerisinde yer alan Karakuyu Gölü, hidrografik yönden Büyük Menderes Nehri havzasına dâhil olup, gölü besleyen ana kaynak kuzeydoğuda Eldere köyü içinden çıkan Ulupınar iken mevsimsel olarak kuzeydeki Kumalar Dağı ile güneydeki İncesu köyünden gelen dereler de gölü besleyen kaynaklar arasındadır.

Devlet Su İşleri'nin 1979 yılında başlattığı proje ile Karakuyu bölgesinin çevresindeki tarım arazilerini sulamak ve çevre köylere içme suyu sağlamak amacıyla Karakuyu Sazlıkları' nın etrafını 2–2.5 m yüksekliğinde 14 bin m uzunluğunda setlerle çevirmiştir. 1990 yılında tamamlanan proje ile sulama, taşkından koruma ve elektrik üretimi amacıyla, alan baraj gölüne dönüştürülmüştür (Bulut, vd., 2016: 368).

Burunkaya, Çapalı, Eldere, Gökçeli, Karakuyu ve İncesu ve sulak alanın yakın çevresindeki yerleşim birimleridir. Beslenme havzasındaki yerleşmelerde 4300'den fazla nüfus yaşamaktadır.

Geçmişte yöre insanlarının balıkçılık, hasırcılık ve manda yetiştiriciliği yaptığı sulak alan Eylül 1994 tarihinde Orman Bakanlığı'nca 'Yaban Hayatı Koruma Sahası' statüsüne, 4 Kasım 1994 yılında ise Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 2122 numaralı kararıyla 'I. Derece Tabiat Sit Alanı' olarak ilan edilmiştir (Fotoğraf 2.).

Araştırma sahasındaki iklim özellikleri, tarım alanlarının yanında doğal bitki örtüsünü de farklılaştırmıştır. Dinar ilçesinde, ilçenin batı ve güneybatısı ile doğusu ve kuzeydoğusu arasında doğal bitki örtüsü açısından farklılıklar vardır. İlçenin batısı ve güneybatısı fundalık alanlarla karakterize olmuşken, doğusu ve kuzeydoğusu İç Anadolu karakterini yansıtan çıplak dağlar ve otsu topluluklarla kaplıdır (Temurçin, 2013: 69). İlçenin doğusunda yer alan

Karakuyu gölü çevresindeki köylerde de genel olarak karasal iklim görülmekte ve step formasyonu hâkim durumdadır.

Dinar ilçesi su kaynakları bakımından çok zengin değildir, Büyük Menderes Nehri kaynaklarının bir kısmını (Suçıkan, Bülüçalan, Dikici) içinde bulundurur. Sahada yer alan Karakuyu gölü tarım alanlarının sulamasında başlıca su kaynağıdır. Sulak alan önceleri çok daha büyük alan kaplamaktayken; tarım alanı kazanmak, tarımsal alanları ve yerleşmeleri su baskınlarından korumak, sulama suyu temin etmek ve Dinar hidroelektrik santraline su sağlamak amacı ile 1979 yılından itibaren seddeler içine alınmıştır. Sulak alan kuzey, batı ve güney kısımlarında toplam 14 km uzunluğunda seddeler içine alınarak suni bir su depolama alanı haline dönüştürülmüştür. 1990 yılında su tutulmaya başlanmıştır (Polat, vd., 2011:452).

Göl alanı sulak alan fauna ve flora zenginliği ile dikkat çekmektedir. Ayrıca gölün üzerinde irili ufaklı çok sayıda yüzen ada bulunmaktadır (Fotoğraf 1.).

Karakuyu Gölü, göller bölgesinde ve kuşların göç yolları üzerinde yer alması, ayrıca nesli tehlikede olduğu için koruma altında bulunan çeşitli su kuşları (Dikkuyruk, Ördek, Turna vb.) için bir yaşama ortamı, emin bir sığınak konumundadır. Göç mevsiminde leylek, balıkçıl, söğüt bülbülü, flamingo gibi kuşlar bu bölgede konaklamaktadır (Bulut, vd., 2016: 372).

Fotoğraf 1. Karakuyu Gölü ve Çevresinin Burunkaya Köyü Güneydoğusundan Genel Görünüşü

Fotoğraf 2. Karakuyu Gölü ve Sazlıkları Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan Olarak Koruma Altına Alınmıştır

Gölün bir başka özelliği de, göller bölgesinde yer alan Burdur, Eğirdir ve Işıklı göllerinin tam ortasında yer alması ve kaynak sularının fazla olması nedeniyle kış mevsiminde donmaması, kuşlar için doğal bir ortam ve sürekli sığınak oluşturmasıdır. Karakuyu Gölü ve gölün etrafını çevreleyen 300 m koruma şeridi içinde kalan alanda balık ve kuşların avlanılması yasak olup, saha ve çevresi koruma altında tutulmaktadır (Bulut, vd., 2016: 371).

B. Araştırmanın Amacı

Sulak alan çevresindeki yerleşmeler ile ilgili bu araştırmada yerleşmelerin yapısal ve doku özellikleri ile coğrafi çevre faktörleri arasındaki bağıntıları bulmak, kırsal kalkınma ve gelişme açısından yerleşme ile ilgili avantaj ve dezavantajları belirlemek koruma alanı ilan edildikten sonraki mevcut sorunlara ve sürdürülebilir kırsal kalkınma için etkili ve kalıcı çözüm önerileri sunabilmek amaçlanmıştır.

Sulak alanlar eskiden beri insanlığın kültürel mirasının bir kısmını barındırmaktadır. Dünyanın birçok yerinde dini ve kutsal değerlerinin yanı sıra yöresel sosyal, kültürel ve ekonomik gelenek ve değer yargılarının merkezinde yer alır ve bu alanlar aynı zamanda eski medeniyetlerin çok önemli kalıntılarının bulunduğu arkeolojik alanlardır. Dünyadaki en önemli ekosistemlerden biri olan sulak alanlar karasal ve sucul ekosistemlerin sınırında bulundukları

için, bütün sınırların özelliklerine sahip olmakla birlikte her iki taraftan daha fazla biyolojik çeşitliliğe sahiptirler. Ayrıca sulak alanlar atmosferdeki su döngüsü için de vazgeçilmez öneme sahiptir. Dünyadaki hızlı nüfus artışı ve teknolojik gelişmelere paralel olarak artan aşırı ve bilinçsiz kullanım sulak alanları da olumsuz etkilemiştir. Bu çerçevede uluslararası sözleşmeler ile sürdürülebilir kaynak yönetimi düşüncesiyle sulak alanlar belirli statüler ile koruma altına alınmaya başlamıştır. Araştırma sahamızda yer alan Karakuyu Gölü de 3 farklı statüye sahip bir koruma alanıdır.

Karakuyu Gölünün yakınlarındaki yerleşim alanları Burunkaya, Çapalı, Eldere, Gökçeli, Karakuyu ve İncesu köyleridir. Ramsar alanı koruma statüsüne dâhil edilmek istenen göl ülkemizin önemli bir sulak alanıdır. Kuş gözlemciliği, ekoturizm, biyoturizm gibi turizm çeşitliklerine sahne olabilecek potansiyele sahip olan gölde olta ve ağlarla balıkçılık yapmak mümkündür. Gölün ortasından geçen demiryolu, saz kesimi, kontrolsüz torf alımı, kontrolsüz avcılık gibi birçok beşeri müdahaleyle birlikte, su, toprak kirliliği şeklinde çevre sorunlarının da mevcut oluşu dikkatleri bu hassas ekosisteme çekmektedir.

C. Kapsam ve Yöntem

Araştırmaya konu olan tez sahası Afyonkarahisar ili, Dinar ilçesinde yer alan Karakuyu Gölü çevresi ve araştırma konusu "Karakuyu Gölü Çevresinin Yerleşme Coğrafyası (Köy-Köyaltı yerleşmeleri ve Meskenler) isimli çalışma için, öncelikle saha ve konuyla ilgili kaynakça taraması yapılmıştır. Başlangıç aşaması çalışma sahasına yönelik literatür derleme ve değerlendirmelerinden oluşan büro çalışmaları olarak düzenlenmiştir. Özellikle T. C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, YÖK Dokümantasyon Merkezi, Dinar Tarım İlçe Müdürlüğü gibi kuruluşlardan çalışmaya yön verebilecek istatistiki veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Literatür çalışmasının ardından, incelemelerde pratiklik sağlayacağı düşünülen sahanın haritaları oluşturulmuştur. Daha sonra toplanan bilgiler ve elde edilen veriler doğrultusunda arazi çalışmalarına başlanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi için haritalar, şekiller ve tablolar oluşturulmuştur. Araştırmanın tamamı bir bütün olarak gözden geçirildikten sonra ortaya çıkan durum coğrafyanın ilkeleri doğrultusunda değerlendirilerek çalışma kaleme alınmış ve tez çalışması sonuçlandırılmıştır.

Araştırma giriş ve sonuç kısmı dışında dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırma sahasının yeri ve sınırları, araştırmanın amaç, kapsam ve yöntemi üzerinde durulmuştur. Araştırma sahasının sulak alan çevresinde yer alan yerleşmeler olarak belirlenmesinde etkili olan koruma statülerinden dolayı kavramsal çerçeve başlığı altında

koruma statüleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde araştırma alanının doğal çevre özelliklerine yer verilmiştir. Öncelikle yeryüzü şekilleri ve özellikleri ele alınmış yerleşme şekilleri, dokusu ve meskenler üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Daha sonra genel iklim özellikleri, toprak yapısı ve hidrografik özelliklerinin, nüfusun aynı zamanda yerleşmenin dağılışını ne şekilde etkileyebileceği açıklanmıştır. İkinci bölümde araştırma alanındaki nüfus özellikleri, yerleşme özellikleri ve ekonomik durum hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde yerleşmelerin özelliklerine yer verilmiştir. Yerleşmelerin tarihi gelişimi, yerleşme şekilleri, yerleşme dokusu ve meskenler başlıkları altında sulak alan çevresinde yer alan yerleşmeler değerlendirilmiştir. Sulak alanının koruma altına alınmasının doğal çevre açısından avantaj fakat koruma statüleri verilirken insan varlığının göz önünde bulundurulmamasından kaynaklanan dezavantajlar vurgulanmıştır. Dördüncü bölüm araştırma sahasının genel sorunları ve çözüm önerilerinden oluşmaktadır. Bu bölümde doğal çevre, beşeri çevre ve ekonomik durumdan kaynaklanan sorunlara yer verilmiştir. Ayrıca koruma altına alınan alanlardaki sorunlar ve bu statüler oluşturulurken belirlenen maddelerin doğal ortamın bulunduğu yere, geleneklere ve kültüre göre inisiyatif kullanılabilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

D. Kavramsal Çerçeve

Dünya nüfusunun hızlı artışı ve teknolojik gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan doğadaki bozulmalar (aşırı otlatma, kesim, orman açma ve flora tüketimi ile aşırı avlanma vb.), insanların doğayı gittikçe daha fazla hâkimiyeti altına alması, aşırı ve bilinçsiz kullanım doğal kaynakları olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Günümüzde bütün dünyada başta biyolojik çeşitlilik olmak üzere, bütün doğal ve kültürel varlıkların korunması için tedbirler alınması çalışmaları gündemin ön sıralarında yer almaktadır. Bu konularda ülkelerde iç yasal düzenlemeler ve uygulamalar yapılmasının yanı sıra çeşitli milletlerarası anlaşma ve sözleşmeler uygulamaya konulmakta ve bunları takip edecek kuruluşlar oluşturulmaktadır. Sulak alanları koruma girişimleri 1960'larda başlamıştır.

Araştırma sahasında yer alan Karakuyu Gölü T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığınca Eylül-1994 tarihinde "Yaban Hayatı Koruma Sahası" statüsüne alınmış ve "Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan" ilan edilmiştir. 4 Kasım 1994 tarihinde de Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 2122 numaralı kararıyla Karakuyu Gölü'nün tamamı "I. Derece Doğal Sit Alanı" ilan edilerek, her türlü fiziki müdahaleye kapatılmış ve 2863-3386 sayılı yasalar gereği tescili yapılmıştır. Üç farklı alan statüsü verilen saha Ramsar Koruma Alanı adaylığı sürecine taşınmıştır.

Konuya girmeden başlıca koruma statüleri hakkında kısa bilgiler vermenin yararlı olacağı düşünülmektedir:

Yaban Hayatı Koruma Sahası: Yaban hayatı değerlerine sahip, korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunduğu ve devamlılığın sağlandığı sahalardır.

Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Av ve Yaban hayvanlarının ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarının yerleştirildiği, yaşama ortamını iyileştirici tedbirlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma planı çerçevesinde avlanmanın yapılabildiği sahalardır. Toplam 80 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olup, 1.124.011 ha'dır. Yaban Hayatı Koruma Sahası ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ile ilgili çalışmalar Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir (http://www.tukcev.org.tr/korunan-sahalar, erişim tarihi: 30.06.2017).

Özel Çevre Koruma Bölgeleri: Özel Çevre Koruma Bölgeleri; ülke ve dünya ölçeğinde önemi olan çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanlar ile doğal güzelliklerin ileriki nesillere ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapıldığı alanlardır.

Ramsar Alanı: Özellikle, su kuşları yaşama ortamı olarak uluslararası öneme sahip sulak alanların korunması hakkında sözleşme; (Ramsar Sözleşmesi) 1971 yılında İran'ın Ramsar şehrinde birçok ülke tarafından imzalanmış, ülkemiz ise 1993 yılında sözleşmeyi imzalayarak taraf olmuştur. Sözleşme ilk Ramsar' da imzalandığı için bu isimle anılmaktadır. Bu sözleşmenin imzalanmasına müteakip uluslararası özelliklere sahip ülkemizdeki bazı sulak alanlar Ramsar Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu alanların tamamı ayrıca değişik koruma statülerine sahiptir. Ramsar Sözleşmesi ile ilgili çalışmalar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülmektedir (http://www.tukcev.org.tr/ramsar-alanlari, erişim tarihi: 30.06.2017).

Ramsar Alanları tropik ormanlardan sonra biyolojik çeşitliliğin en yüksek olduğu ekosistemlerdir. Pek çok tür ve çeşitteki canlılar için uygun beslenme, üreme ve barınma ortamı olan sulak alanlar, yalnız bulundukları ülkenin değil, tüm dünyanın doğal zenginlik müzeleri olarak kabul edilmektedir. Yakın çevresinde yaşayan halkın yaşamında önemli yer tutan, bölge ve ülke ekonomisine katkılar sağlayan sulak alanlar; doğal dengenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması yönünden de diğer ekosistemler içinde önemli ve farklı bir yere sahiptirler.

Türkiye 1994'te Ramsar Listesi'ne 5 sulak alan ekleyerek sözleşmeye dahil olmuştur. Bunlar Sultan Sazlığı, Göksu Deltası, Seyfe Gölü ile Manyas ve Burdur göllerinin bir kısmıdır. Daha sonra 1998'de Manyas ve Burdur gölleri Ramsar alanları genişletilerek bütün göl alanlarını kaplamış ve 4 yeni alan (Kızılırmak Deltası, Akyatan Lagünü, Ulubat Gölü, Gediz

Deltası) daha eklenmiştir. Türkiye' de 135' i Uluslararası Öneme Sahip 300 Sulak Alandan 13 adedi, Ramsar Alanı Olarak Uluslararası Sözleşmeler kapsamında koruma altına alınmıştır.

Doğal (Tabii) Sit: Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

1- I. Derece Doğal (Tabii) Sit: Bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır.

2 – II. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı göz önüne alınarak kullanıma açılabilecek alanlardır.

3 – III. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de göz önünde tutularak konut kullanımına da açılabilecek alanlardır (http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14353/728-nolu-ilke-karari---kultur-ve-tabiat-varliklarini-ko-.html, erişim tarihi: 30.06.2017).

Kesin Korunacak Hassas Alan: Bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde olağanüstü ekosistemlerin, türlerin, habitat ve jeolojik jeomorfolojik özelliklerin korunduğu, genel olarak insan etkisi olmadan meydana gelmiş, insan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksek olan alanlardır.

Korunan Alan: Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili mevzuata göre yönetilen; milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan kara, su ya da deniz alanlarını ifade eden terimdir.

Tabiatı Koruma Alanı: Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarıdır.

Mutlak Koruma Alanı: Koruma altına alınan alanlarda sıkı koruma gerektiren tabiat ve biyolojik çeşitlilik değerlerini barındıran; denetim, yönetim veya bilimsel maksatlı araştırmalar ve izlemeler dışında insan faaliyetlerine izin verilmeyen bölgeleri ifade eder. Sınırları UDGP(Uzun Devreli Gelişme Planı) ile belirlenen ve mutlak korunması gereken alanlardır.

Milli Park: Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını ifade eder.

Sulak alan: Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerleri ifade eder (http://www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/kavramlar.htm, erişim tarihi: 30.06.2017).

E. Araştırma Sahası ile İlgili Çalışmalar

Karakuyu gölü ve yakın çevresi ile ilgili çalışmalar daha çok gölün ornitolojik ve biyolojik özellikleri üzerinde yoğunluk kazanmaktadır. Bu çalışmalar genelde araştırma sahasının belli bölümlerini kapsamakta ve aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Akın (2013), ‘‘Karakuyu Gölü (Afyonkarahisar) su kenelerinin (Hydrachnidia, Acari) sistematik yönden incelenmesi’’ adlı çalışmada, Karakuyu Gölünden toplanan örneklerde 7 familyaya ait 27 Su kenesi türü tespit edilmiştir.

Bulut vd. (2011), ‘‘Karakuyu gölü (Afyonkarahisar) yüzey suyu kalitesindeki mevsimsel değişimlerin değerlendirilmesi’’, bu çalışmada, Karakuyu gölü yüzey suyu kalitesindeki mevsimsel değişimler değerlendirilmiştir. Örnek alınan bütün istasyonlarda yıl boyu (2004-2005) göl suyunun berrak, kokusuz, tuzluluğunun % 0.0, hidroksil ve karbonat parametrelerinin 0 mg/L tespit edilmiştir.

Bulut vd. (2016), ‘‘Karakuyu Gölü (Afyonkarahisar-Dinar) ve Yüzen Adaları’’, bu çalışmada gölün üzerinde irili ufaklı çok sayıda bulunan yüzen adalar incelenmiştir. Adaları oluşturan kütlelerin özellikleri incelendiğinde başlangıç, gelişme ve tamamlanma safhalarındaki yüzen adalar bulunduğu anlaşılmıştır. Göl ile ilgili araştırmalar 2016 Ocak ayında başlamış olup, yörenin ilgili topoğrafya haritaları ve uydu görüntüleri, zaman zaman yerinde yapılan gözlem ve tekne turları ile gölün fiziksel ve kimyasal özellikleri ile kıyı çevresi ile ekonomik ve sosyal ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Derinlik, uzunluk ve genişlik ölçümleri ile yaz ve kış mevsimlerinde sulak alanda meydana gelen değişiklikler ve sosyo-ekonomik faaliyetlerin işleyişi açısından bağıntılar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Gölün yöre ekonomisindeki ve kültüründeki önemi üzerine de araştırmalar yapılmıştır. Sonuç olarak Karakuyu Gölü mevcut özellikleriyle korunması gereken önemli sulak alanlarımızdan biri olup, göl suları içme ve kullanma suyu temini açısından büyük önem taşımaktadır.

Ceylan (2002), ‘‘Çapalı gölü (Dinar-Afyon) balıklarının parazitolojik yönden incelenmesi’’, bu çalışmada Çapalı (İncesu) (Dinar-Afyon) balıkları parazitolojik yönden incelenmiştir. Bu göldeki popülasyonlarda endoparazit olan Rhaphidoscaris sp. ve ektoparazit olan hirudinea sınıfındaki sülüklere rastlanılmıştır.

Diler (1995), ‘‘Çapalı Gölü Turna Balığı'nın mikrobiyolojik ve kimyasal kalitesi ile et veriminin mevsimsel değişimleri’’, bu çalışmada Çapalı gölü turna balıklarının mikrobiyolojik kimyasal kalitesi ve et verimlerini belirlemek amacıyla yapılmış ve sonuç olarak Çapalı gölü turna balıklarının mikrobiyolojik ve kimyasal kalite ile et verimi yönünden uygun olduğu kanısına varılmıştır.

Ertan vd. (2006), ‘‘Çapalı Gölü (Afyon) Makrobentik Omurgasızlarının Taban Yapısı ve Su Kalitesine Bağlı Olarak Dağılımı’’, bu araştırmada, değişik trofik düzeydeki bölgeleri içeren Çapalı Gölü’nde makrobentik organizmaların dağılımları ve yoğunlukları araştırılarak, ortamın su kalitesi ve taban yapısının bundaki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Nergiz (2005), ‘‘Karakuyu gölü kuşlarının biyoekolojisi’’, bu çalışmada Karakuyu gölü ornitolojik açıdan incelenmiş, kuşların biyoekolojisi ele alınmıştır. Yapılan gözlem ve çalışmalar sonucunda Karakuyu Gölü ve çevresinde toplam 74 kuş türü tespit edilmiştir.

Polat vd. (2011), ‘‘Karakuyu Gölü Sulak Alanı ve Başlıca Problemleri’, bu çalışmada Karakuyu gölü ve çevresinin jeolojik, jeomorfolojik ve hidrografik özellikleriyle gölün çevreye olan etkileri ve başlıca problemleri incelenmiştir. Çalışmanın amacı Karakuyu Gölü ve çevresinin oluşumu ile birlikte jeomorfolojisi hakkında edinilen bilgileri bir araya toplamak ve gölün hidrolojik özelliklerini araştırmak suretiyle bu gölden yararlanmak isteyenlere ihtiyaç duyacakları bilgiler verilmektir.

Temurçin (2013), ‘‘Bir Ekonomik Coğrafya Araştırması Dinar İlçesi’’, bu çalışma ile Dinar ilçesi tarımsal faaliyetler, maden ve enerji kaynakları ile hizmet faaliyetleri açısından ele alınmıştır.

Uzunkaya ve Gül (2016), ‘‘Dinar Karakuyu Sulaması Sahası Tarımsal İşletmelerinin Doğrusal Programlama Yöntemi Kullanılarak Ürün Desenlerinin Planlanması’’, bu araştırmanın ana amacı, Afyonkarahisar ilinde Dinar Karakuyu Sulama Rehabilitasyon projesi kapsamına giren köylerdeki bitkisel ürün yetiştiriciliği yapan işletmelerin optimum ürün planını ortaya koymaktır.

Uzunkaya (2016), ‘‘Dinar Karakuyu sulama sahasında yer alan tarım işletmelerinde optimum ürün deseninin doğrusal programlama yöntemi ile planlanması’’, bu çalışma ile araştırma örneklemi olarak seçilen Afyonkarahisar ili Dinar Karakuyu Sulama Rehabilitasyon çalışmasının öncesi ve sonrası tarımsal işletme bitki deseni üzerine etkisinin durumu ve

doğrusal programlama ile ekonomik anlamda olması gereken bitki deseninin ortaya konulmuştur.

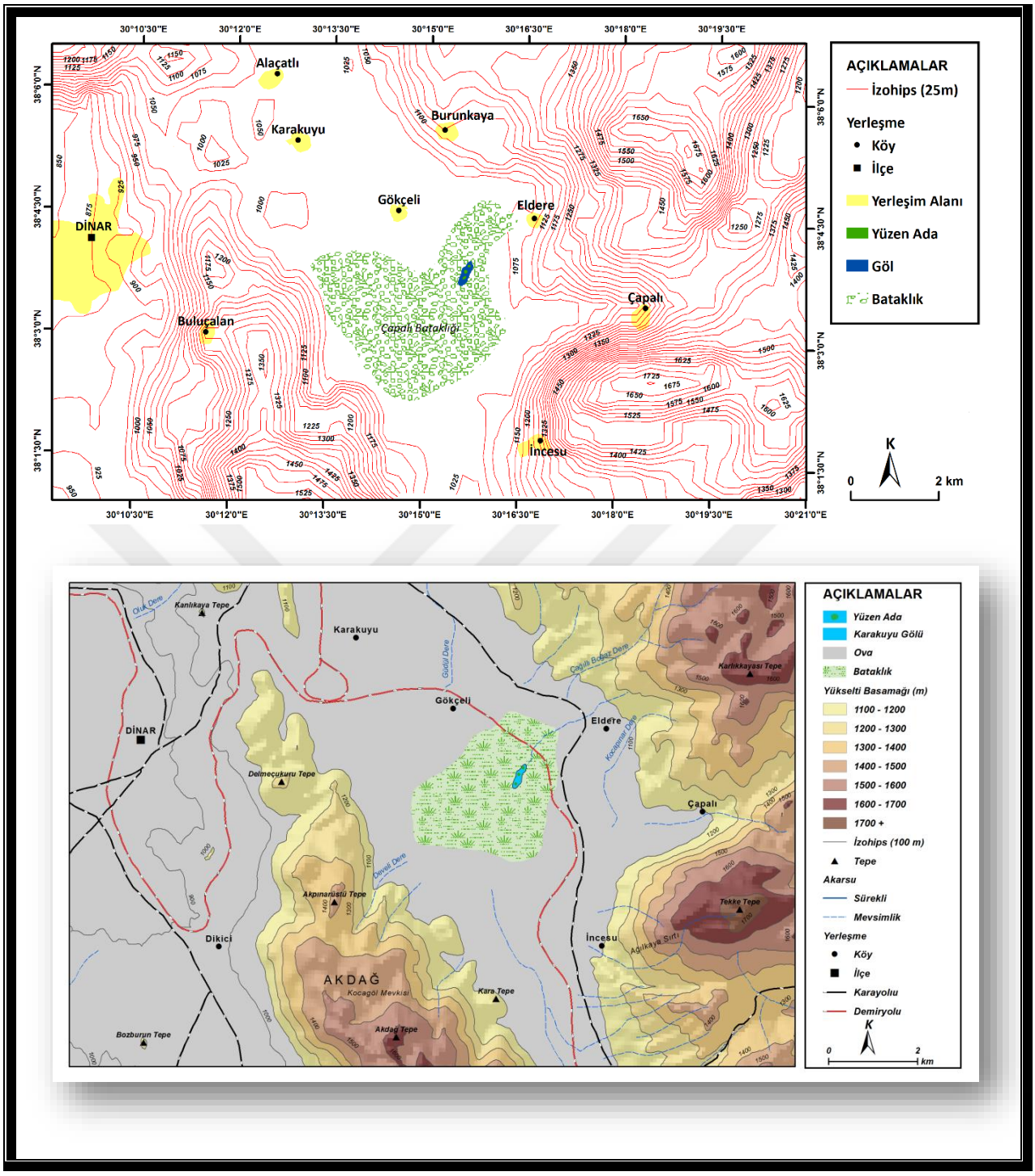
BİRİNCİ BÖLÜM
DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. Yeryüzü Şekilleri ve Özellikleri

Dinar İlçesi, Akdeniz Bölgesi'nin Antalya Bölümü ile Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü sınırları arasında, Afyonkarahisar il sınırları içerisinde ve ilin güneyinde bulunmaktadır. Aynı zamanda Dinar ilçesi Afyonkarahisar, Denizli, Burdur, Isparta illerini birbirine bağlayan en önemli ulaşım güzergâhında yer almaktadır. Verimli ova üzerine kurulan merkez tarihsel dönemlerde sık sık deprem afetlerine maruz kalmıştır. KB-GD doğrultulu, aktif Dinar fayı üzerinde geçmişte yıkıcı depremler oluşmuş, en son 1 Ekim 1995'te 5,9 büyüklüğündeki depremde 94 kişi hayatını kaybetmiş 200 den fazla kişi yaralanmıştır. 4340 bina ağır hasar, 3712 bina orta derecede ve 6104 binada hafif derecede hasar görmüştür (Özdemir, vd., 2016: 447).

İlçenin kuzeyinde bulunan Kumalar çevresinde, Üst Miyosende volkanizma başlamış, Pliyosen sonuna kadar çevreye yayılmış, böylece Kumalar Dağı oluşmuştur. Dinar ve batı devamındaki Çivril ovası ile kuzeyindeki Akdağ ve Samsun Dağını ayıran aktif bir özellik taşıyan Dinar Fayı'nın etkisi ile bu ovalar çökmüş, dağlar yükselmiştir. Akdağ-Samsun Dağı yükselerek Dombayova'sından Dinar Ovası'na doğru akan akarsuların önünü kapatmış, Dombayova'sı tabanı gölle kaplanmıştır. Daha sonra gölün suları karstik yeraltından gideğenler vasıtasıyla, Dinar İlçe Merkezi'nin hemen kuzeydoğusunda bulunan su çıkandan çıkarak Çivril Ovası'na doğru akıp, Büyük Menderes Nehri'nin kaynağını oluşturmuştur. Dombayova'da bulunan göl, günümüzde çok büyük ölçüde kurumuş, geride sadece bataklık ve kapalı havza özelliği taşıyan Karakuyu Gölü kalmıştır. Acar (1959), doktora tezinde bu sahanın jeolojik etüdünü yaparken Karakuyu Gölü'nün yaşını, etrafındaki yapıları inceledikten sonra neojen olarak tespit etmiştir. Üst Miyosende volkanik malzeme ve onun üzerine gelen Kuvaterner alüvyonları çöküntüyü doldurmuş, bu sayede Çölovası, Dombayova'nın yükseğinde kalmıştır (Özdemir, vd., 2016: 448).

Araştırma sahamız olan Karakuyu gölü ve çevresindeki yerleşmeler, Afyonkarahisar iline 110 km uzaklıkta, Dinar ilçesi sınırları içerisinde, Büyük Menderes Nehri yukarı havzasının membasında yer almaktadır (Şekil 1.1.).

Şekil 1.1. Sulak Alan ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası

Sandıklı, Söğüt ve Karakuş dağları uzantılarının birbirine yaklaştığı Dombayova'nın orta kesimleri içerisinde yer alan Karakuyu Gölü; doğuda Çölova ve Uluborlu ovası, batıda Büyük Menderes havzası, güneyde Burdur havzası ve kuzeyde Ekinova ile bağlantılıdır. Alanı 1200 hektar, maksimum derinliği 3,5 m'dir. Göl alanının organik maddece zengin olması ve İç Ege karasal ikliminden Akdeniz iklimine geçiş çizgisinde bulunması sebebiyle zengin bitki örtüsüne sahiptir (Nergiz, 2005: 12). Tamamı kamış (Typhaspp.) ve sazlarla

(Phragmitesaustralis ve Schoenoplectusspp.) kaplı olan gölde yaygın olarak nilüfer (Nymphaeaalba) bitkisi bulunmaktadır.

1.2. Genel İklim Özellikleri

Çalışma sahasına en yakın meteoroloji istasyonu Dinar meteoroloji istasyonu olduğu için sahanın iklim özellikleri Dinar meteoroloji istasyonundan alınan verilere göre izah edilecektir**.**

Göller yöresinin kuzeybatısında yer alan Dinar ilçesi, Akdeniz iklimi ile karasal İç Anadolu iklimi arasındaki geçiş alanı üzerinde bulunmaktadır. Ancak sıcaklık ve yağış değerleri incelendiğinde, çalışma alanında karasal iklim özellikleri daha hâkim durumdadır. Dinar ilçesinde yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlıdır (Temurçin, 2013: 69). İklim, coğrafi şartların şekillenmesinde etkili olan ve insan yaşamının her aşamasında yer alan, önemli fiziki faktörlerden biridir. İklim koşulları nüfus ve yerleşmenin yeryüzündeki dağılışını kabaca belirlemektedir (Tolun, 1977: 27). Yerleşmelerin şekillendiği mekânlardaki (konum) iklim özellikleri ile yerleşme arasında da sıkı bir ilişki vardır. Dinar ilçesinde, ilçenin batı ve güneybatısı ile doğusu ve kuzeydoğusu arasında doğal bitki örtüsü açısından farlılıklar göze çarpmaktadır. İlçenin batısı ve güneybatısı fundalık alanlarla karakterize olmuşken, doğusu ve kuzeydoğusu İç Anadolu karakterini yansıtan çıplak dağlar ve otsu topluluklarla kaplıdır (Temurçin, 2013: 69). Bitki örtüsü açısından göze çarpan bu farklılıklar kısa mesafede değişen yer şekillerinin de etkisiyle, farklı iklim tiplerinin görüldüğünü göstermektedir. Çünkü iklim özelliklerine etki eden özel konum ve matematik konumla birlikte, diğer coğrafi şartların da önemi büyüktür.

1.2.1. Sıcaklık Şartları

Dinar meteoroloji istasyonunun verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık değeri 12,9°C'dir. Bu değer, yıllık ortalama sıcaklığı 10°C civarında olan İç Anadolu bölgesi istasyonlarından biraz yüksek, yıllık ortalama sıcaklığı 15°C'nin üzerinde olan tipik Akdeniz bölgesi istasyonlarından düşüktür.

Dinar ilçesinde, sıcaklığın yıl içinde gösterdiği değişmelere bakıldığında ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ay 24.1°C ile Temmuz, ortalama sıcaklığın en düşük olduğu ay 2.8°C ile Ocak ayı olduğu görülmektedir. Ekstrem değerlere baktığımızda aylık maksimum en yüksek 40.4°C ile Temmuz, en düşük sıcaklık ise 19.2°C ile Ocak ayında, aylık minimum en yüksek sıcaklık 7.4°C ile yine Temmuz, en düşük sıcaklık ise -20°C ile Ocak ayında ölçülmüştür.

Araştırma alanında yükseltisi 1000 m'nin altında kalan Dinar Ovası tabanı gibi alanlarda ise yıllık sıcaklık ortalaması 12.9°C'den daha yüksektir. Bu nedenle Dinar ovası başta olmak üzere Dombayova ve Çölovası'nda yaz aylarında kuraklık oldukça hissedilmektedir. Su yetersizliği ise ancak sulama ile giderilmektedir (Temurçin, 2013: 69).

Bu değerlere göre araştırma alanında yüksek yaz sıcaklıklarının mevcut olduğu ve kışların soğuk geçtiği anlaşılır. Araştırma alanının konumuna bağlı olarak karasallık derecesinin kıyılara oranla biraz daha fazla olduğu görülmektedir.

Araştırma sahasında yazın hissedilen kuraklık tarım alanlarında sulama ihtiyacı doğurmaktadır. Dolayısıyla tahıl tarımı yaygın olduğu gibi buğday ve arpa diğer tahıllara göre daha fazla ekilmektedir. Sulama yapılan ovalarda bu ihtiyaç Karakuyu Gölü başta olmak üzere göletlerden ve yer altı sularından sağlanan su ile giderilmektedir. Sulama yapılamayan sahalarda ise kuraklığa dayanıklı ürünler tercih edilmektedir. Kuraklığın yanı sıra Ekim ayından Nisan ayına kadar don olayları da görülmektedir. Özellikle Nisan ayında meydana gelen don olayları çiçek açma döneminde bazı meyvelere zarar verebilmektedir.

1.2.2. Yağış Özellikleri

Dinar Meteoroloji istasyonunda kaydedilen yağış verilerine göre yıllık ortalama yağış miktarı 431,5 mm'dir. Yağışın en yüksek olduğu 56.8 mm ile Nisan en yağışlı ay iken, en düşük olduğu 12.9 mm ile Ağustos en kurak aydır. Bu yağış değerleri İç Anadolu ve Akdeniz bölgesi istasyonları ile kıyaslanırsa İç Anadolu istasyonlarına göre fazla, Akdeniz bölgesi istasyonlarına göre çok düşüktür. Yağışların mevsimsel dağılımına bakılınca yaz kuraklığının yaşandığı İç Anadolu karasal geçiş tipi rejimine dâhil olduğu görülmektedir. Yağışların mevsimsel dağılışı incelendiğinde %14 ile en az yağış yaz aylarında görülürken, %22 sonbahar, %30 kış ve %34 ile en fazla yağış ilkbahar aylarında düşmektedir (Grafik 1.1.).

Grafik 1.1. Dinar İlçesinde Yağışın Mevsimsel Dağılışı

Araştırma alanında 1000 mm'nin üstünde kalan Dinar, Dombayova ve Çölovası depresyon tabanları haricindeki sahalarda özellikle ilkbahar ve kış aylarında yağış miktarı biraz daha artmaktadır. Bu alanlarda çalılık ve fundalık alanlar kendini göstermektedir. Çalışma sahasında ölçülen aylık maksimum en yüksek yağış 66.5 mm ile Ocak, maksimum en düşük yağış 30.8 mm ile Eylül aylarında ölçülmüştür (Temurçin, 2013: 71).

Çalışma sahasında önemli ekonomik değere sahip olan meyveler, sebzeler ve şekerpancarı gibi özellikle yaz aylarında suya ihtiyaç duyan bazı ürünler yağış yetersizliğinden oldukça fazla etkilenmektedir. Örneğin; şekerpancarı, bilhassa çimlenme ve büyüme devresinde yağış istemektedir. Olgunlaşma döneminde de fazla kuraklık bitkinin küçük kalmasına ve şeker veriminin az olmasına sebep olur ki, bu durum şekerpancarı tarımının iktisadilik karakterini azaltmaktadır (Türkoğlu, 1958, 93).

1.2.3. Basınç ve Nem Özellikleri

Dinar Meteoroloji İstasyonu verilerine göre uzun yıllar nem değerleri incelendiğinde, nem değerleri homojenlik göstermektedir. Nemdeki bu homojenlik mevsimsel yani güneşin etkisiyle ortaya çıkan durumdan ibarettir. Güneş ışınlarının topraktan yansıyarak atmosferi ısıtması ve ısıtmanın etkisiyle birlikte yağış durumları doğal olarak nem miktarını etkilemektedir. Dinar ilçesinde yıllık ortalama nem %58.8 iken yıllık ortalama basınç 915.5 hPa ve yıllık ortalama bulutluluk da 3.9 gündür. Çalışma alanında yıl içinde kuzeydoğudan esen rüzgârların etkinliğinin daha fazla olmasıyla birlikte topografya şartlarına göre yerel

değişikliklere uğradığı söylenebilir. Kuzeydoğudan esen rüzgârların oranı %19 civarında iken ikinci egemen rüzgâr yönü %19 ile güneydir.

1.3. Hidrografik Özellikler

Dinar ilçesi su kaynakları bakımından çok zengin değildir. Özellikle yaz kuraklığı belirgin derecede hissedilmekte, Haziran hatta Mayıs ayından Eylül ayına kadar su noksanlığı yaşanmaktadır. Tarımda sulama ihtiyacı yer altı sularından, çay ve derelerden su motorlarıyla ve Devlet Su İşleri tarafından döşenen sulama kanalları aracılığıyla taşınan sular ile sağlanmaktadır. DSİ, tarımda su ihtiyacının karşılanması amacıyla göletler kurmuştur, 1992 yılında Karakuyu Gölü Depolama'sını, 1993 yılında Yeşilçat Göleti'ni ve 1995 yılında Pınarlı Göleti'nin inşasını tamamlamıştır.

DSİ tarafından küçük derelerin önü kapatılarak inşa edilen göletler ile çevrelerindeki tarım alanlarının sulanması amaçlanmıştır. Çalışma alanına yakın ve inşası tamamlanmış göletler şu şekildedir.

Dinar Karakuyu Sulaması adıyla 1990 yılında inşasına başlanmış 1991 yılında tamamlanmış olan tesisin kaynağı Karakuyu Depolamasıdır. Brüt sulama alanı 3064 ha iken net sulama alanı 2675 ha'dır. Dinar Saz Arazileri Sulaması adıyla 2015 yılında tamamlanmış olan tesisin de kaynağı Karakuyu Depolamasıdır ve net sulanan alan 1962 ha'dır.

Sulama amacıyla yapılan göletlerden biri Katır deresi üzerinde yapılan Yeşilçat Göleti'dir. 8.1 km^2 alana sahip, homojen toprak dolgu tipinde olan göletin su depolama hacmi 0.54 hm^3'tür, göletin tamamlanmasının ardından 142 ha, tarım alanı sulamaya açılmıştır.

İşletmeye açılan bir diğer gölet Güllüp deresi üzerine inşa edilen Pınarlı Göleti'dir. 7.8 km^2 alana sahip, homojen toprak dolgu tipinde olan göletin su depolama hacmi 0.82 hm^3'tür, göletin tamamlanmasının ardından 219 ha, tarım alanı sulamaya açılmıştır.

İşletmeye açılan 3. Gölet ise Avşar çayı üzerine kurulan, Haydarlı Şehit Yavuz Öztürk barajıdır, 21.9 km^2 alana sahip kil çekirdekli kaya dolgu tipinde inşa edilen barajın su depolama hacmi 1.629 hm^3'tür, tamamlanmasının ardından 446 ha, tarım arazisi sulamaya açılmıştır (DSİ, 2017).

Sulamanın gerçekleşmesiyle birlikte özellikle göl çevresinde ve Dombayova'da bulunan yerleşmeler, sulu tarımla birlikte ticari değeri kuru tarım ürünlerine göre daha yüksek olan tarım ürünlerinin ziraatini yapmaya başlamış ve gelir düzeyleri oldukça yüksektir. Su tutulması ile birlikte gölalanı organik maddece zenginleşmiştir. Günümüzde gölün tamamı saz, kamış, hasırotu ve nilüferlerle kaplı durumdadır (Temurçin, 2013: 84).

Karakuyu sulak alanının beslenmesinde rol oynayan başlıca su kaynakları Kumalar çayı, Güdül deresi, Çay deresi, Bucak deresi ve Pınarbaşı kaynağıdır. Bu su kaynaklarında yağışın az kuraklığın fazla hissedildiği yaz ve sonbahar mevsimlerinde su bulunmamaktadır.

Gölün en önemli beslenme unsurlarından biri olan Pınarbaşı kaynağı doğuda Eldere Köyü yakınlarında yüzeye çıkan Ulupınar, Kocapınar olarak da adlandırılan tektono-karstik kökenli bir kaynaktır (Fotoğraf 3.4.). Kaynak, Akçaköy ve Eldere faylarının kesiştiği alandan çıkmaktadır. Kaynağın debisi yaklaşık 2 m^3/s-1'dir. Su sıcaklığı 12°C, pH ise 7,57'dir. Isparta DSİ Bölge Müdürlüğü'nün ölçümlerine göre, Eldere kaynağından Karakuyu Gölü'ne yıllık toplam, 87 hm^3 su gelmektedir. Yağış, dipten beslenme ve diğer kaynaklardan gelen sular da göz önüne alınırsa, adı geçen gölün en azından yıllık yaklaşık, 100 hm^3 civarında su geliri olduğu anlaşılmaktadır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Karakuyu Gölü'nü "zengin su kaynaklarına sahiptir" şeklinde tanımlamaktadır. Eldere kaynağının akım değerinin en yüksek seviyeye çıktığı dönem, Mart-Nisan aylarıdır. Belirtilen aylarda akım, 6 m^3/sn kadar ulaşabilmektedir. Bu akım değerine göre göl, yılda 180 hm•'5f su almakta olurdu. Fakat özellikle bazı yıllar bölgede meydana gelen ani sağanaklar dışında yaz dönemi kurak geçer. Bu nedenle Eldere kaynağında da akım değerleri, yaz döneminde düşme gösterir. Bu durum, gölün Eldere kaynakları dışında özellikle dipten beslenmesi ile ilgili olmalıdır.

Fotoğraf 1.1. Eldere Köyü Yerleşim Alanından Doğan Büyük Menderes Nehri Kaynakları Sulak Alanın Önemli Beslenme Kaynağıdır

DSİ Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Karakuyu Gölü'nün su gelir ve giderleri aşağıdaki şekildedir:

30.06.1993 tarihinde yapılan ölçümlere göre Pınarbaşı'ndan çıkan memba suyun debisi saniyede 2100 litredir. Bu sudan içme ve kullanma suyu olarak Dinar'a içme ve kullanma ihtiyacı olarak saniyede 120 litre, Keçiborlu'ya içme ve kullanma ihtiyacı olarak saniyede 50 litre, Akgün gurubuna saniyede 28 litre, Aktoprak gurubuna da içme ve kullanma suyu olarak saniyede 24 litre su verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu 4 yerleşim alanının içme ve kullanma suyunun toplamı saniyede 222 litredir (Bulut, vd., 2016: 371).

Bu kaynağın beslediği Karakuyu Gölü sulak alan ise yaklaşık 10,99 km^2'lik alan kaplamakta olup kuzey, batı ve güney yönden toprak seddeler içine hapsedilmiştir. Gölün su kotu 1005,57-1007,12 m arasında değişir. Gölün yağış alanı 368,9 km^2'dir. Maksimum kotta su hacmi 16,500 hm^3' tür. Göl suları, kuzeybatıda yer alan regülatör vasıtası ile kontrol altında tutulmaktadır. Kuzeydoğuda göl içinden geçen demiryolunun zarar görmemesi için suların yükselmesine izin verilmemektedir. Aslında sulak alan çok daha büyük bir alan kaplamakta iken (11,70 km^2) tarım alanı kazanmak, su baskınlarını önlemek, tarım sahalarını sulamak ve elektrik enerjisi elde etmek amaçlı olarak üç yandan seddelerle kuşatılmıştır. Nitekim yöre halkından edinilen bilgilere göre 1965-1966 yılında göl suları yükselerek Gökçeli köyü sular altında kalmış, köy halkı Dinar'a ve yurt dışına gönderilmiş, bir süre evlere girilememiştir. Seddelerin yüksekliği 4 metre kadardır. Bu seddeler içindeki gölün derinliği maksimum 5 metredir (Polat, vd., 2011: 460-461).

1.4. Toprak Özellikleri

Toprak, horizonları oluşmuş veya oluşmamış olsun, karada yaşayan bitkilerin gelişmesi için gerekli olan doğal ortamdır. Herhangi bir yerdeki toprağın özellikleri, iklim ve canlıların, relyef şartlarına bağlı olarak ve uzun zaman periyodu içinde ana kaya maddesi üzerinde yaptıkları müşterek tesirin neticesinde meydana gelir. Kültür şartları ve insanların toprağı kullanma şekilleri de bu müşterek tesire dâhildir (Oakes, 1958: 35).

Çalışma alanında da rölyef şartlarının, topografya şekillerinin, vejetasyon çeşitliliğinin, iklim faktörlerinin ve jeolojik devirlerin her birinin oluşturduğu tesirlere bağlı olarak çok çeşitli toprak grubu meydana gelmiştir. Toprak çeşitlerinin zonal, intrazonal ve azonal olmak üzere üç gruba ayırarak incelemek mümkündür. Her bir grupta kendi içinde çeşitlilik göstermektedir (Tablo 1.1.).

Tablo 1.1. Dinar İlçesinde Toprak Gruplarının Dağılışı

Toprak Grubu	Toprak Çeşidi	Dinar İlçesi	
		ha.	%
Zonal	Kahverengi	23567	23,3
	Kestanerengi	13498	13,4
	Kireçsiz Kahverengi Orman	-	-
	Kireçsiz Kahverengi	8950	8,9
	Kırmızımsı Kahv. Akdeniz	-	-
	Kırmızımsı Kahverengi	1354	1,3
	Kırmızımsı Kestanerengi	134	0,1
	Sierozem	-	-
İntrazonal	Kahverengi Orman	25192	24,9
	HidromorfikAlüvyal	-	-
Azonal	Alüvyal	18633	18,4
	Kolüvyal	9748	9,7
Toplam		101076	100

Kaynak: KHGM., 1994.

Zonal topraklar, iyi gelişmiş profil özelliğine sahip olup, bu takımda bulunan topraklar, toprağı oluşturan aktif iklim ve vejatasyon şartlarına göre oluşmuş topraklardır (Atalay, 1982: 196). Zonal toprakların; Kahverengi topraklar, Kestanerengi topraklar, Kireçsiz Kahverengi topraklar, Kırmızımsı Kestanerengi ve Kırmızımsı Kahverengi topraklar olmak üzere dört çeşidi bulunmaktadır.

İntrazonal Topraklar; bu topraklar, oluşum ve morfolojik yapısı üzerinde, pedojenik faktörlerden anakaya, topografya ve drenajın daha etkili olduğu topraklardır (Tonbul, 1985: 334). Kahverengi Orman ve Hidromorfik Alüvyal toprak şeklinde iki çeşidi vardır.

Azonal topraklar, yeni oluşmakta olan bu gruptaki topraklar, bir taraftan sürekli devam eden erozyon, diğer taraftan birikme nedeniyle gelişmeleri engellenmekte olan dolayısıyla horizonlaşma göstermeyen topraklardan meydana gelir (Tonbul, 1985: 336). Alüvyal ve Kolüvyal topraklar olarak ikiye ayrılır.

Genel olarak çalışma alanımızda toprak türlerine baktığımızda Kestanerengi topraklar, İntrazonal topraklar, Alüvyal ve Kolüvyal topraklar hâkim durumdadır. Dinar ilçesinde 13498 ha alana sahip kestanerengi toprakların bulunduğu alanlar; Kumalar ve Karakuş dağları

yükseltilerinin birbirine sokulduğu Karabedir Polyesi çevresinde, Bağcılar, Çürüklü, Karataş, Uluköy, Cumhuriyet, Kazanpınar, Afşar, Çağlayan, Dombay ve Çapalı yerleşmelerinin bulunduğu idari ünitelerin içinde yer almaktadır. Çoğunlukla mera alanı olarak kullanılan bu topraklarda, kuru tarım alanları ile yer yer sulu tarım alanları da bulunmaktadır. Bu alanlarda buğday, arpa, haşhaş ve şekerpancarı üretimi yanında küçükbaş hayvancılık da yapılmaktadır (Temurçin, 2013: 77).

Dinar ilçesinde 25192 ha alana sahip olan İntrazonal toprakların en önemli yayılma gösteren türü, kahverengi orman topraklardır. Bu topraklar yüksek oranda kireç içeren ana kaya üzerinde gelişmiştir. Kahverengi Orman topraklarında bölgedeki yağışın toprağı yıkayacak kadar olmaması nedeniyle sadece eriyebilir tuzlar ve bir kısım kireç ve diğer elementler yıkanmak suretiyle uzaklaşmaktadır. Bu nedenle bu topraklar kalsimorfik topraklar içinde yer almaktadır (Atalay, 1982: 218). Bu topraklar ilçenin iki kısmında yaygınlık gösterir, ilki güneybatısında, Dinar Ova'sının çevresinde dağlık alanlar ile kolüvyal toprakların depresyon sahasını sınırladığı alanda (Dikici, Yeşilçat, Pınarlı, Bilgiç, Körpeli, Palaz, Bademli, Gençali, Tekin, Oğullar, Çakıcı, Avdan, Belenpınar, Kabaklı, Tugaylı, Yüksel, Kızıllı, Yeşilhüyük, Yağağlı, Cerityaylası, Afşar, Yaka, Çobansaray…), diğeri de Dombayovası ve hatta Karakuyu Gölü'nün güneydoğusunda (Karabedir, Burunkaya, Eldere, Çapalı, Akgün…) yer almaktadır. Bu alanlar üzerinde yoğun olarak fundalık sahalar kendine yer bulmuş durumdadır. Fundalıklar içinde ise kuru tarım alanları yer almaktadır (Temurçin, 2013: 78-79).

Araştırma alanında Dinar, Dombayova ve Çölovası depresyonlarında alüvyal topraklar yer almaktadır. Bu topraklar üzerinde başta sulu tarım alanları olmak üzere ve kuru tarım alanları da yoğun olarak kendine yer bulmaktadır. Bu alanlar şekerpancarı, haşhaş, anason, patates, yonca, fiğ, üzüm, elma, vb. sulu tarım alanlarının yanında buğday, arpa, nohut, vişne gibi kuru tarım ürünlerinin en fazla üretildiği sahaları oluşturmaktadır (Temurçin, 2013: 79).

Dinar ilçesinde özellikle depresyon sahalarının dağlık alanlarla temas ettiği alanlarda kolüvyal topraklara rastlanmaktadır. Kolüvyal topraklar taşlı yerlerde taşlar temizlenerek tarıma açılmaktadır. Dağların yamaçlarında, engebeler arasına sıkışmış yerleşim noktalarının çevrelerinde kolüvyal topraklar oldukça önemli alanlardır. Dinar, Dombayova ve Çölovası'nın çevresinde yer alan arazilerde meyve ve sebze tarımı yanında tahıl üretimi de büyük ölçüde gerçekleştirilmektedir. Alüvyal topraklarda üretilen ürünlerin hemen hepsi bu topraklarda da üretilmektedir (Temurçin, 2013: 79).

İKİNCİ BÖLÜM
BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1. Nüfus Özellikleri

Nüfus, sınırları belli bir alanda (bir kıtada, bir ülkede, bir bölgede ya da bir ünitede), belirli bir anda yaşayan insan topluluğuna denmektedir. Yeryüzünün farklı görünümler kazanmasında etkili olan faktörlerin başında insan toplulukları gelmektedir. Her şeyden önce coğrafyanın temelinde, doğal çevre ve insan toplulukları arasındaki ilişkiler yatmaktadır. Nüfusu konu alan nüfus coğrafyası ise bir yerde bulunan nüfusun genel özelliklerini, nüfus olaylarının nedenlerini ve sonuçlarını mekân ile ilişkilendirerek incelemektedir. Nüfusun dağılışı ve nüfus hareketleri, doğal ve beşeri çevre faktörlerinin etkisi altındadır. Doğal faktörler yükselti, eğim, bakı, sıcaklık, nem ve yağışlar gibi orografik ve klimatik faktörlerden oluşurken beşeri çevre etmenleri ise tarihi nedenler, tarım, madencilik, sanayi ve ulaşım kolaylıkları gibi faktörlerden oluşur. Bu bölümde sayım yıllarına göre nüfusun miktarı, artışı, genel özellikleri, nüfus hareketleri, dağılışına yer verilmiştir.

Araştırma sahamız olan Karakuyu gölü çevresindeki yerleşmelerde nüfusun dağılışı ve nüfus hareketleri de doğal ve beşeri faktörlerin etkisi altındadır. Yerleşmeyi olumsuz yönde etkileyen doğal koşulların görüldüğü dağlık sahalar, aynı zamanda nüfusun seyrekleştiği alanlardır. Dağlık bölgelerde nüfusun yükselti ile birlikte azaldığı görülür. Sahada nüfus, ova ile hafif eğimli yamaçlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Nüfus dağılışında eğim şartları, tarım toprakları, su kaynakları, otlak alanlara yakın olma, güvenlik endişesi, sel, deprem gibi nedenler etkili olmuştur.

Cumhuriyet öncesi döneme ait nüfus bilgileri daha çok tarihçilerin bazı tahminlerine kaynaklık eden tahrir defterleri, mühimme defterleri, seyahatnameler, vakfiyeler ve salnameler gibi belgelere dayanmaktadır.

Araştırma alanında Cumhuriyet öncesi nüfus verileri, Hüdavendigar Vilayet Salnamelerine (HVS) göre, 1870, 1871, 1872, 1873 yıllarında Geyikler (Dinar ve Dazkırı aynı nahiyede) Nahiyesi'nde 73 köy, 4451 hane ve 10682 kişi bulunduğu, 1879 ve 1880 yıllarına ait salnamelerde ise, Dinar (Geyikler) Nahiyesi'nde, 2404 hanede ve 10393 nüfus bulunduğu belirtilmektedir. Geyikler Nahiyesi'nde, 1892 yılında 49, 1898 yılında 58 köy ve yine 1907 yılında ise 51 köy bulunmaktaydı. 1898 HVS'ye göre Dinar Nahiyesi'nde 58 köyde 2961 hanede 16186 nüfus ve 1907 yılında 3021 hane yer almaktaydı. Ayrıca 1898 yılında Dinar Nahiye Merkezi'nde 3 mahallede 300 hanede 1400 nüfus vardı (Koparal, 2011: 26), (Tablo 2.1.).

Tablo 2.1. HVS' ne Göre Dinar Nahiyesinde Hane ve Nüfus Sayıları

Köy	1892	1898		1907
	Hane	Hane	Nüfus	Hane
Burunkaya	89	89	375	89
Çapalı	63	63	346	63
Eldere	-	18	88	18
Gökçeli	17	17	73	17
Karakuyu	36	36	139	36
İncesu	82	82	462	82

Kaynak: HVS 1892, 1898, 1907., Koparal, 2011.

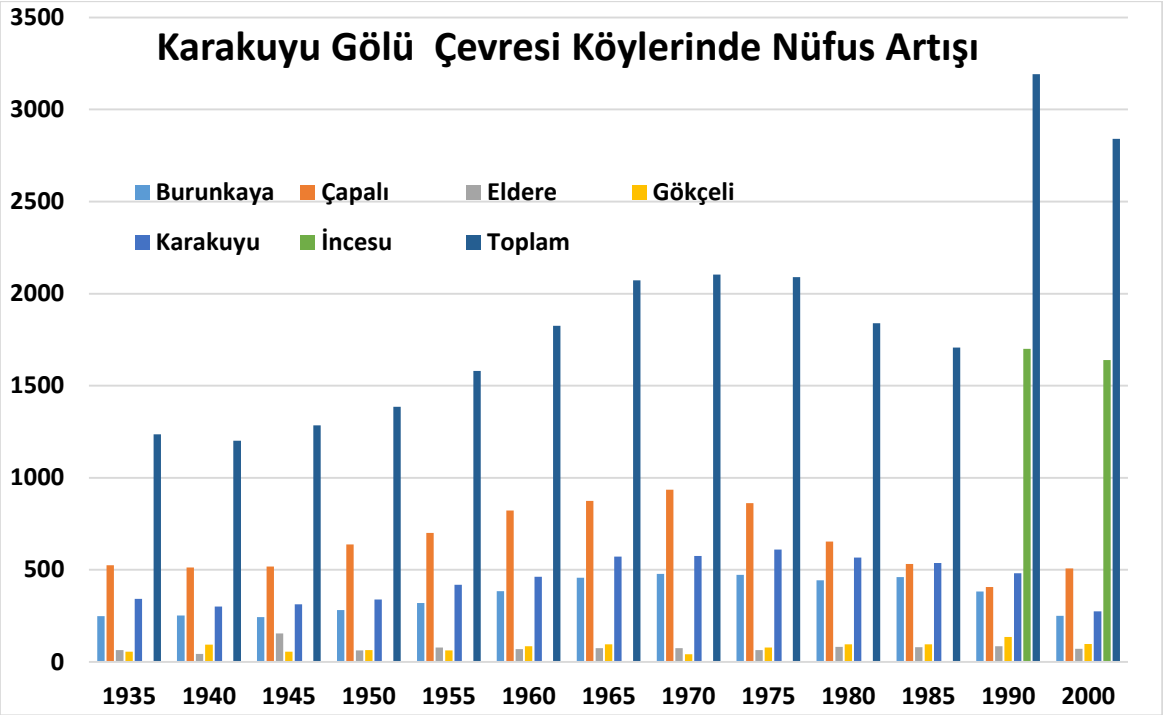
Çalışma alanındaki yerleşmelerin nüfusu 1935-2000 yılları arasında yapılan Genel Nüfus Sayımları ve 2007 yılından sonra gerçekleştirilen Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi itibariyle incelendiğinde, hemen hepsinde, 1935-1985 yılları arasındaki elli yıllık devrede nüfusun belirli bir artış ile seyrettiği görülürken 2007 yılından sonra ise Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin esas alınması nedeniyle yörede yaşayanların sayısının önemli ölçüde düştüğü görülmektedir.

Burunkaya ve Çapalı köylerinde 1935-2000 yılları genel nüfus sayımlarını incelediğimizde 1935 yılından 1970 yılına kadar devam eden düzenli bir artış söz konusu iken 1975 yılından 2000 yılına kadar nüfusta azalışlar dikkat çekmektedir.

Eldere köyünde 1935-2000 yılları genel nüfus sayımlarını incelediğimizde 1935 yılından 1945 yılına kadar artış ve azalışlar birbirini takip ederken 1950 yılında nüfusta neredeyse yarı yarıya bir azalış söz konusudur. 1955 yılından sonra 2000'li yıllara kadar az sayıda artışlar devam etmiştir.

Gökçeli köyünde 1965 yılından sonraki yarı yarıya azalış Karakuyu gölünün su seviyesinin yükselmesi ve köyün su altında kalması ile ilgilidir.

Karakuyu köyünün genel nüfus sayımı verilerine baktığımızda ise 1980 yılına kadar artan nüfusun 1985 yılından sonra azaldığı görülmektedir (Tablo 2.2.- Grafik 2.1.).

Grafik 2.1. Yerleşmelerin Genel Nüfus Sayımları 1935-2000

Tablo 2.2.'nin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere araştırma sahasında tüm köy yerleşmelerinde 1970'lere kadar düzenli bir artış vardır. Bu tarihten itibaren gerek şehirsel alana göçler gerekse yurt dışı işgücü göçleri neticesinde nüfusta önemli ölçüde azalmalar meydana gelmiştir. Gökçeli Köyü nispeten bu görünümden uzak olmasına rağmen o da 2000 yılından sonra hızla nüfus kaybetmiştir. Gökçeli köyünde göze çarpan azalış 1965 yılından sonradır. 1964 yılında Karakuyu gölünün sularının yükselmesi ile Gökçeli köyü su altında kalmıştır. Su seviyesi yükselmiş yerleşmelerin temeline kadar ilerlemiştir aynı zamanda tarım arazileri de su altında kalmıştır. Bu durumun insanları göçe zorladığı aşikârdır. Nüfusun azalmasında rol oynayan bir faktör de 1995 yılında meydana gelen Dinar depremidir. Dinar depremi sonrasında çevre illere göç daha da yaygın hale gelmiştir. Çevre illere ya da yurt dışına göç eden ailelerin çoğu yılın belirli dönemlerinde köylerde kısa süreli ikamet etmektedirler.

Tablo 2.2.Yerleşmelerin Genel Nüfus Sayımları 1935-2000

Köy	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000
Burunkaya	249	252	243	282	319	385	457	478	473	444	461	382	251
Çapalı	525	512	518	638	701	822	875	935	863	653	532	406	507
Eldere	64	43	155	62	78	70	74	74	64	81	80	85	72
Gökçeli	55	94	55	65	63	86	95	41	79	96	96	136	97
Karakuyu	343	301	313	339	419	462	572	576	610	566	538	482	274
İncesu												1700	1640
Toplam	1236	1202	1284	1386	1580	1825	2073	2104	2089	1840	1707	3191	2841

Kaynak: TÜİK Genel Nüfus Sayımları 1935-2000.

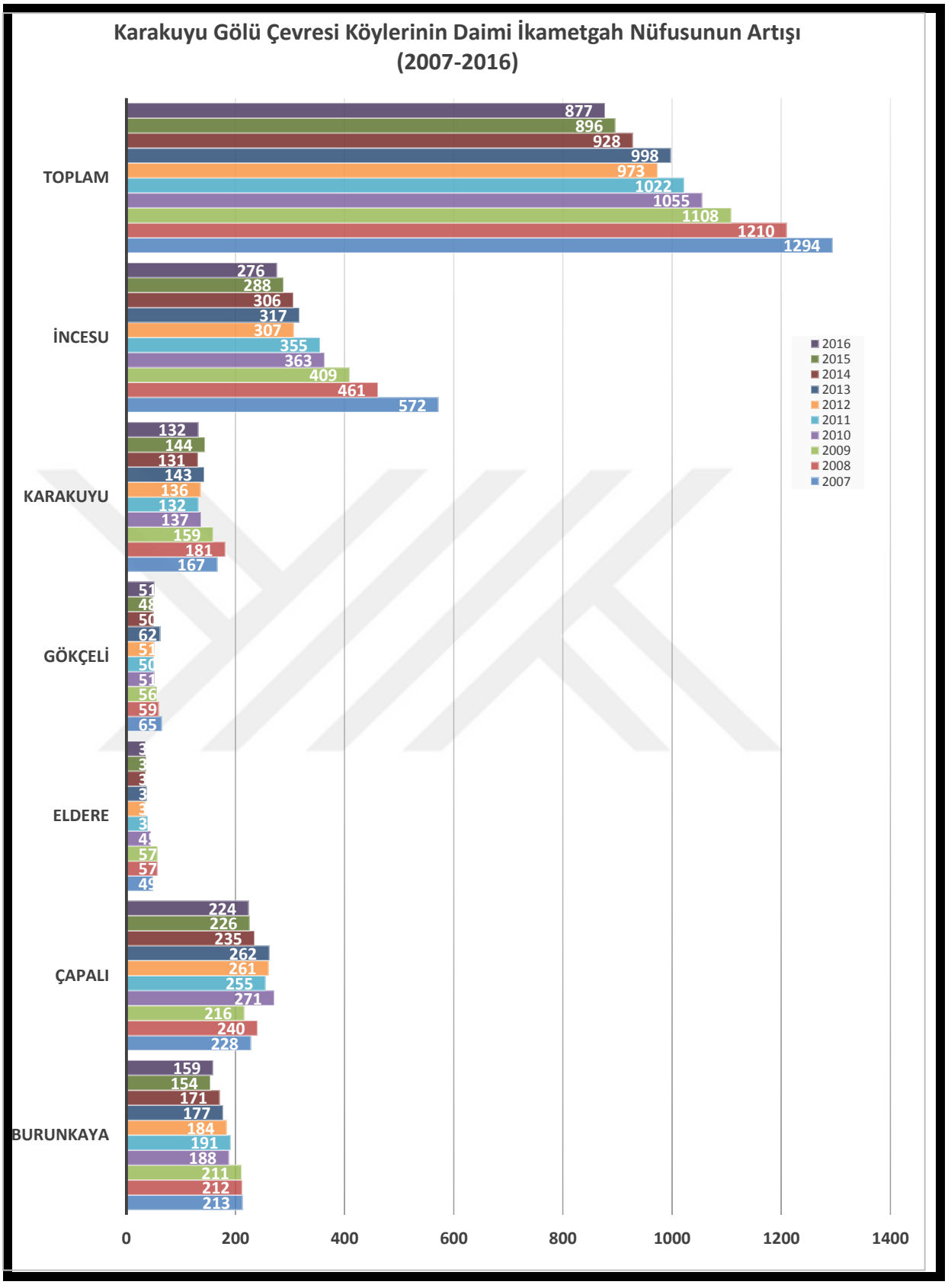
2007 yılından itibaren uygulanan ADNK sonuçlarına göre ise yöre köylerinde ve genel nüfusta düzenli bir azalma görülmektedir (Tablo 2.3.- Grafik 2.2.).

Genel olarak baktığımızda yöre kırsal alanda yaşanan göçlerle büyük nüfus kayıplarına maruz kalmıştır. Göl çevresinde bulunan 6 köyün toplam nüfusu (2016) Burunkaya: 159, Çapalı: 224, Eldere: 35, Gökçeli: 51, Karakuyu Köyü: 132, İncesu(Keçiborlu): 276 olmak üzere 877'dir.

Tablo 2.3. Yerleşmelerin Adrese Dayalı Kayıt Sistemi Nüfus verileri

Köy	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Burunkaya	213	212	211	188	191	184	177	171	154	159
Çapalı	228	240	216	271	255	261	262	235	226	224
Eldere	49	57	57	45	39	34	37	35	36	35
Gökçeli	65	59	56	51	50	51	62	50	48	51
Karakuyu	167	181	159	137	132	136	143	131	144	132
İncesu	572	461	409	363	355	307	317	306	288	276
Toplam	1294	1210	1108	1055	1022	973	998	928	896	877

Kaynak: TÜİK, ADNK 2007-2016.

Grafik 2.2. Yerleşmelerin Adrese Dayalı Kayıt Sistemi Nüfus Verileri

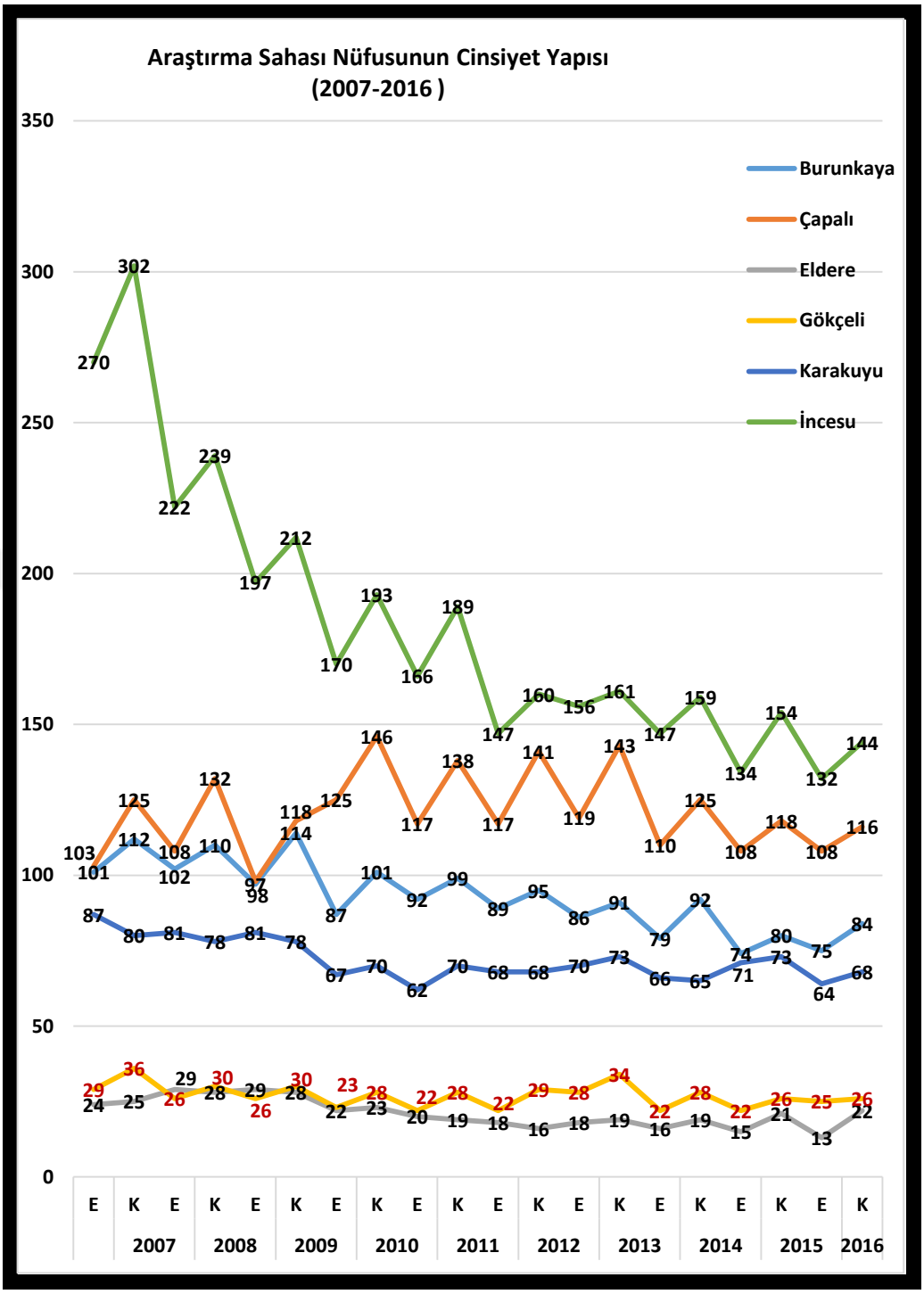
Genel bir gerçektir ki ülke içi göçlerde göç alan ve göç veren yerlerin cinsiyet oranlarında bir dengesizlik görülmektedir. Göç veren yerlerde genelde kadın nüfus, göç alan yerlerde ise erkek nüfus fazlalığı dikkati çekmektedir. Nitekim çalışma sahasında yer alan yerleşmelerin hepsinde kadın nüfusun fazla olduğu görülmektedir (Tablo 2.4.- Grafik 2.3.). "Kadın nüfusun fazla olduğu bu yerlerde erkek nüfusun bir başka ile çalışmaya gitmiş olacağı varsayımı yapılabilir" (Tandoğan, 1998: 113).

Tablo 2.4.'ten de anlaşılacağı gibi yörede nüfusun cinsiyet yapısı sürekli erkekler aleyhine gelişmiştir. Yani bariz bir şekilde nüfusta kadın fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle yöreden göçlerin günümüzde de yaygın olduğu anlaşılmaktadır**.**

Tablo 2.4. Yerleşmelerin Cinsiyet Yapısı 2007- 2016

Yıllar		Cinsiyet	Burunkaya	Çapalı	Eldere	Gökçeli	Karakuyu	İncesu
2007		E	101	103	24	29	87	270
		K	**112**	**125**	**25**	**36**	**80**	**302**
2008		E	102	108	29	29	92	222
		K	**110**	**132**	**28**	**30**	**89**	**239**
2009		E	97	98	29	26	81	197
		K	**114**	**118**	**28**	**30**	**78**	**212**
2010		E	87	125	22	23	67	170
		K	**101**	**146**	**23**	**28**	**70**	**193**
2011		E	92	117	20	22	62	166
		K	**99**	**138**	**19**	**28**	**70**	**189**
2012		E	89	120	18	22	68	147
		K	**95**	**141**	**16**	**29**	**68**	**160**
2013		E	86	119	18	28	70	156
		K	**91**	**143**	**19**	**34**	**73**	**161**
2014		E	79	110	16	22	66	147
		K	**92**	**125**	**19**	**28**	**65**	**159**
2015		E	74	108	15	22	71	134
		K	**80**	**118**	**21**	**26**	**73**	**154**
2016		E	75	108	13	25	64	132
		K	**84**	**116**	**22**	**26**	**68**	**144**

Kaynak: TÜİK, 2007-2016.

Grafik 2.3. Yerleşmelerin Cinsiyet Yapısı 2007- 2016

Tablo 2.5.'in incelenmesinden de görülebileceği gibi Karakuyu Gölü çevresinde yaşayan nüfusun önemli bir bölümünün okur-yazar olmadığı dikkati çekmektedir. Kuşkusuz bu durum Cumhuriyetin kurulduğu topraklar için yadsınacak bir husustur. Okur-yazar olanlarında herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmadıkları da düşünülecek olursa bu durum daha da önem kazanmaktadır. Kırsal kesimde ilkokul mezunlarıyla temsil edilen eğitim düzeyinin ortaokullu düzeyine evrilmeye başladığı ve nadiren ön lisans ve lisans mezunlarına da rastlandığı görülmektedir. Bu durumun en önemli nedeni özellikle kadın nüfusun ileri eğitim kurumlarına devam ettirilmemesi, yörede yaşayanların çoğunlukla yaşlılardan oluşması ve yükseköğrenim gören gençlerin başka illere göç etmesidir.

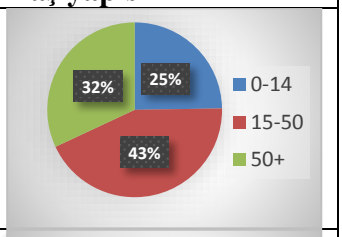
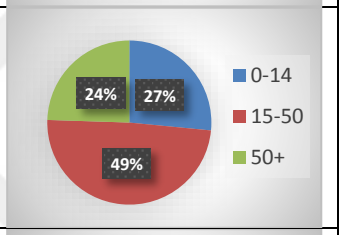
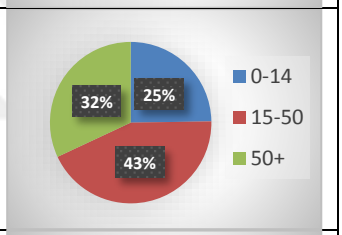
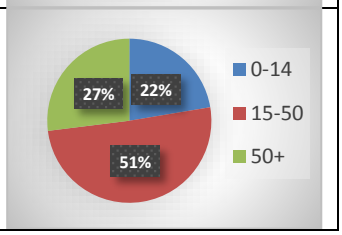
Tablo 2.5. Karakuyu Gölü Çevresinde Nüfusun Eğitim Durumu

KÖYLER	OKUR-YAZAR OLMAYAN	OKUR-YAZAR	İLKÖĞRETİM	ORTAÖĞRETİM	ÖNLİSANS-LİSANS
BURUNKAYA	38	17	120	17	2
ÇAPALI	44	6	145	19	2
GÖKÇELİ	11	3	29	5	1
KARAKUYU	38	11	76	22	5

Kaynak: Köy Bilgi Fişleri.

Araştırma alanında yer alan yerleşmelerin nüfusu yaş yapısı özellikleri açısından değerlendirildiğinde 50 yaş üstündeki nüfusun fazlalığı, buna karşılık 0-14 yaş grubunun azlığı dikkat çekmektedir. Bu durum göç veren bölgelere has bir durum olup bağımlı nüfus oranının yüksekliğini göstermektedir. Yani çalışma çağındaki nüfusun az olduğu, bu azlığın da çalışma çağı nüfusunun yöreden göç etmesiyle ilgili olduğunu göstermektedir (Tablo 2.6.)

Tablo 2.6. Karakuyu Gölü Çevresi Yerleşmelerde Nüfusun Yaş Yapısı (2016)

Köyler	Yaş Grupları	Nüfus	%'si	Yaş yapısı
Burunkaya	0-14	37	24.74	
	15-50	71	43.29	
	50+	51	31.95	
	Toplam	159	100.0	
Çapalı	0-14	32	13.88	
	15-50	46	20.37	
	50+	146	65.74	
	Toplam	224	100.0	
Gökçeli	0-14	13	26.53	
	15-50	24	48.97	
	50+	14	24.48	
	Toplam	51	100.0	
Karakuyu	0-14	28	22.36	
	15-50	69	50.65	
	50+	35	26.97	
	Toplam	132	100.0	

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü İstatistikleri.

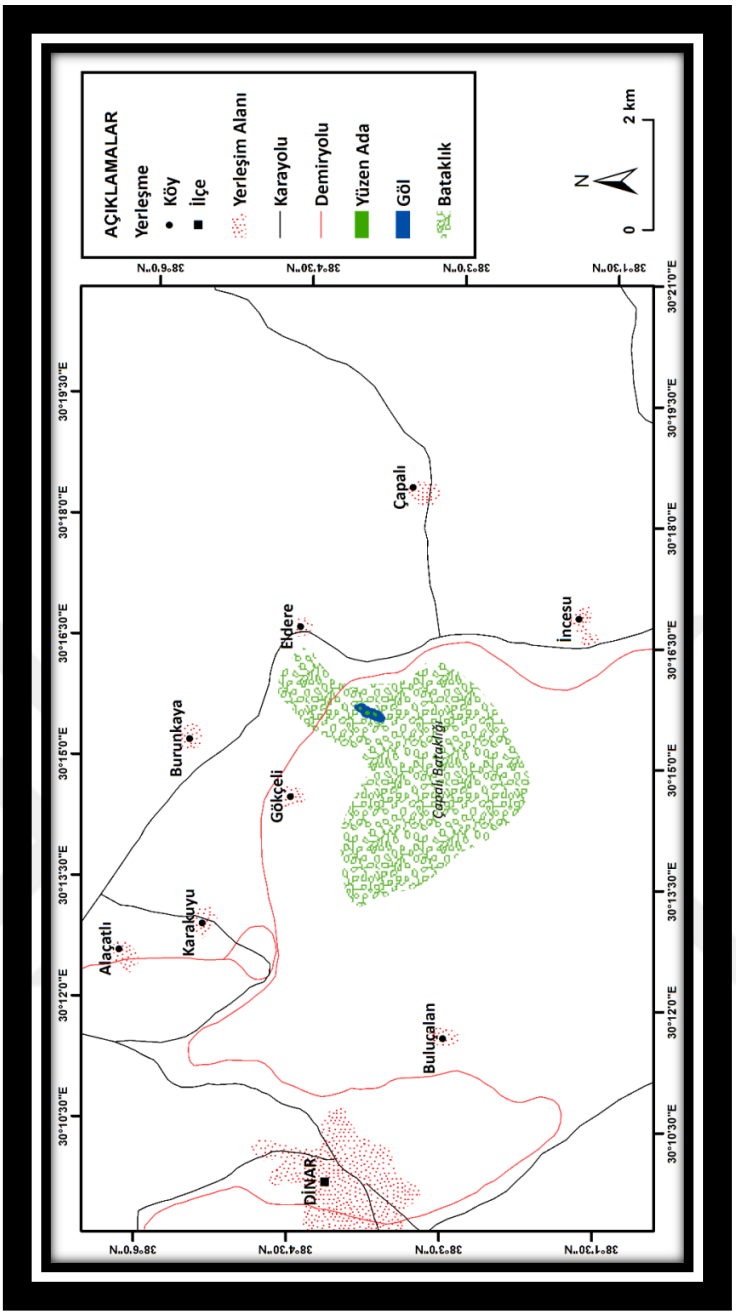
2.2. Yerleşme Özellikleri

Yerleşme, insanoğlu ile var olan, anlam taşıyan bir kavramdır. İnsanın yeryüzünde yaşamaya başladığı günden itibaren barınma ihtiyacı duyduğu tartışmasız bir gerçektir. Bu bağlamda ele alındığında yerleşim, insanın en eski ve hiçbir zaman önemini yitirmemiş-yitirmeyecek bir beşeri faaliyetidir (Tanoğlu, 1959: 37). Yerleşme insanın yeryüzünde ki yaşamını ve faaliyetlerini sürdürebilmesi açısından mekâna bağlı olarak kendi ihtiyaçları doğrultusunda oluşturdukları barınma üniteleridir. Tüm yerleşmeler doğal çevre şartlarından etkilendiği gibi insanların sosyal ve kültürel faaliyetleri, gelenek ve görenekleri, ekonomik

faaliyetlerinden de etkilenmekte ve buna göre şekillenmektedir. Dolayısıyla yerleşmeleri mekânla birlikte, doğal ortam-insan etkileşimini göz önünde bulundurarak ele almak gerekir.

Yerleşme çekirdeklerinin, yerleşme bölgeleri içindeki dağılış düzeni ya toplu ya da dağınık olurlar. Şekil, biçim, görünüm olarak tanımlanan yerleşme fizyonomisi hem doğal hem beşeri çevre özellikleri ile yakından ilişkilidir. Tarım faaliyetlerinin egemen olduğu bir yerleşme ile ormancılığın etkin olduğu bir yerleşme farklı fizyonomiye sahiptir. Aynı şekilde engebeli yüksek bir alanda kurulan yerleşme ile düz bir ovada kurulan yerleşmede aynı fizyonomiye sahip değildir. Doğal olarak kırsal yerleşmelerin fizyonomisi ile kentsel yerleşmelerin fizyonomisi birbirinden farklıdır. Yerleşmelerin fizyonomisi kadar fonksiyonları da bulunduğu konum, ekonomik faaliyet, aile yapısına göre farklı özellikler göstermektedir. Çünkü her yerleşmenin farklı bir işlevi vardır ve ihtiyaçlara göre şekillenmektedir. Yerleşmelerin fonksiyonları daha çok beşeri faaliyetlerle ilgili de olsa doğal çevre ile ilişkilendirmekte doğru olacaktır. Yerleşmelerin nüfusu, sosyal ve ekonomik faaliyetleri yerleşmelerin fonksiyonları üzerinde belirgin olarak göze çarptığı için yerleşmeleri sınıflandırmak için kullanılabilecek bir araçtır.

Araştırma sahasında 6 köy yerleşmesi ele alınmıştır. Yerleşim yerlerinin seçiminde, dağılışında ve genel hatlarında şekilleri veya planları üzerinde verimli tarım arazileri, su kaynakları, yükselti, iklim ve bitki örtüsü gibi fiziki coğrafya faktörlerinin yanında ulaşım, güvenlik gibi beşeri faktörler de etkili olmuştur (Şekil 2. 1.). Araştırma sahasında köyler ovada ve akarsuların ovaya açıldığı konumlarda kurulduğu için ova köylerinden Burunkaya, Gökçeli ve Karakuyu köyleri genellikle dairevi, Çapalı ve Eldere köyleri üçgen, İncesu köyü ise akarsuyun her iki yamacında dikdörtgen şeklinde gelişmiştir.

Şekil 2.1. Karakuyu Gölü Çevresinde Yerleşmelerin Genel Fizyonomileri ve Dağılışı Haritası

Karakuyu gölü çevresinde yerleşmeler köylerden oluşmaktadır. En yakın şehirsel yerleşme Dinar olup araştırma sahamızın dışında kalmaktadır. Köye bağlı veya kıraltı ya da köyaltı yerleşmeleri olarak adlandırılan kır yerleşmeleri sulak alanın doğusundaki dağlık alanda yer alan Aygündüz, Ağıllı ve Yedioluk yaylası ile ovada sancar denilen birkaç çoban evinden ibarettir. Dolayısıyla bu çalışmanın ağırlık noktasını köy yerleşmeleri ve meskenleri oluşturacaktır.

Yerleşmelerin tamamında yaşanmış olan yoğun göçlere bağlı olarak boş konut sayısı giderek artmaktadır. Buna rağmen önemli ölçüde yeni ve nitelikli konutların yapıldığı dikkati

çekmektedir. Bu durum tersine göçün veya kırların giderek artan cazibesinin işaretleri olarak kabul edilebilir.

Yerleşmelerin dokusu toplu olup, meskenler İçbatı Anadolu Bölümü'nün daha doğrusu İç Anadolu'nun özelliklerini yansıtmaktadır. Evler çoğunlukla tek ve iki katlı olup eklentiler eve bitişik avlulu inşa edilmişlerdir. Yapı malzemesi temelde taş, duvarlarda kerpiç, çatılarda toprak örtü şeklindeyken son yıllarda çatılar kiremitle örtülmüş olup, yeni konutlarda düz toprak dam geleneği terk edilmiştir (Bulut, vd., 2016: 374).

2.3. Ekonomik Durum

Yörede sınırlı oranda ekme dikme faaliyetleri şeklinde tarım, büyük ve küçükbaş hayvancılık, balıkçılık, saz kesimi, avlanma şeklinde ekonomik faaliyetlerin olduğu görülmektedir. Nüfusun azalması bir bakıma tarım ve hayvancılıktaki azalmanın nedenleri arasındadır. Son zamanlarda önemli bir geçim kaynağı olarak gurbet işçiliği ve yurtdışı işçiliğinin de yöre geçim kaynakları arasında önemli olduğu dikkati çekmektedir. Yol güzergâhı boyunca oluşturulan yol boyu tesisleri başlıca ekonomik göstergeler arasında sayılabilir. Göl ve sulak alanın hayat verdiği yerleşmeler gölün koruma alanı ilan edilmesi ve sulak alan statüsü nedeniyle kısıtlanmış, göl ekonomik özelliklerini yöre halkı için kaybetmiştir. Ekolojik olarak önem kazanmıştır. Göl ekosistemlerinin en önemli unsuru olan insan ve faaliyetlerinin koruma yararlanma dengesini gözetmediği için mevcut durum yöre sakinleri için dezavantaj oluşturmaktadır.

Tarımda kuru tarım yaygın iken, sulamalı tarım uygulanmasıyla ürün çeşitliliği ve verimi arttırmak mümkündür. Yörenin yüksek bir organik tarım ve hayvancılık potansiyeli bulunmaktadır. Isparta, Burdur, Afyonkarahisar ve Antalya gibi büyük nüfus merkezlerine yakınlık bu potansiyeli daha da önemli kılmakta ve sürdürülebilirlik açısından desteklemektedir.

Yöreye uygun tarımsal ürünler üretilmesi ile sulak alana iyi adapte olan hayvancılık faaliyetlerinin geliştirilmesi, yatırım ve teşviklerin bu yönde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ovanın verimli ve bereketli toprakları ile sulak alanı çevreleyen dağlık kuşağın yayla, mera ve otlak imkânları küçükbaş hayvancılığı da ticari olarak gerçekleştirmek için önemli avantajlar sunmaktadır. Üretimin, pazarlama ve ulaşım imkânlarıyla birleşmesi kârlılığı ve pazarlama imkânlarını artırmaktadır.

Buğday, arpa, nohut, sebze ve meyvecilik ile şekerpancarı, haşhaş yörenin belli başlı tarım ürünlerini oluşturmaktadır. Yem bitkileri üretimi de önem taşımaktadır. Yöre sakinleri hem ova köylüsü, hem orman kenarı ve yakını köylüsü özelliklerine sahiptir.

Ekonomik faaliyetlerin niteliği ve hacmi, yerleşme dokusuna ve mesken şekillerine de önemli ölçüde yansımıştır. Yörenin doğal özellikleri nedeniyle rüzgâr gücü potansiyeli büyük ölçüde değerlendirilmiştir. Tribünlerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YERLEŞMENİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

3.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi

Araştırma sahasında köylerin kuruluş tarihi 1600'lü yılların sonuna rastlamaktadır. Bu nedenle güvenlik endişesinin de etkili olduğunu düşünmek gerekmektedir. Netice itibariyle yörenin geç yerleşim alanlarından biri olduğu söylenebilir. Ancak sulak alanı çevreleyen yüksek alanlarda antik yerleşme ve harabe kalıntılarının varlığı sulak alan çevresinin erken yerleşme döneminde tercih edildiğini göstermektedir. Ova yerleşmelerinin sakinleri bölgeye 1690'lı yıllarda Horasan yöresinden geldiklerini, konar-göçer bir hayat sürdürdüklerini, yaylak ve kışlak şeklinde bugün de bu hayatı kısmen devam ettirdiklerini ifade etmektedirler. Yerleşmelerin şekli, dokusu, kuruluş yerleri, meskenler doğal çevre özellikleriyle uyum göstermektedir. Tarım alanları, sulak alandan yararlanma, otlakların dağılışı, tarihi süreçler ve İpek yolu güzergâhının da beşeri olarak yerleşmelerin dağılışı ve kuruluşu üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ancak son zamanlarda yola yakın olmak ve yol boyunda ticari işyerleri açmak suretiyle yerleşmelerin şekli, yapısı ve dokusunda değişikliklerin meydana geldiği görülmektedir.

3.2. Yerleşme Şekilleri

Beşeri Coğrafya'da yerleşmelerin sınıflandırılması tartışmalı bir konu olmakla birlikte genel olarak yerleşmeleri kırsal yerleşmeler ve kentsel yerleşmeler olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Çeşitli yaşam faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yerleşmelerde ya yılın tamamında sürekli bir şekilde ya da yılın belirli döneminde geçici olarak barınılmaktadır. Bu duruma göre yerleşmeleri devamlı yerleşmeler ve geçici yerleşmeler olarak gruplandırmak da mümkündür. Araştırma sahasında köyler, mahalleler devamlı yerleşmelerdendir. Ayrıca dinlenme tesisleri, restoran, kafeler ve benzinlikler gibi yol boyunca ticari fonksiyonlu devamlı yerleşme çekirdekleri/üniteleri bulunmaktadır. Yaylalar ve yazlık evler geçici yerleşmelerdendir. Araştırma sahasında detaylı ve verimli bir çalışma yapmak amacıyla Karakuyu Gölü çevresindeki belirli köy yerleşmeleri ele alınmıştır.

3.2.1. Köy Yerleşmeleri

Nüfus miktarına bakılmaksızın bir ortak yaşam tarzının hüküm sürdüğü, kasaba niteliği kazanamamış sürekli ikamet edilen kırsal yerleşmeler köy olarak tanımlanmaktadır. Köy yerleşmeleri, köy yönetim alanları içindeki sürekli kır yerleşmeleri olup sayıları bir veya birden

fazla olabilmektedir. Bir idari sınırı bulunan ve bu sınırlar içerisinde yer alan sürekli ve dönemlik kır yerleşmeleriyle ekonomik faaliyet sahalarından oluşan nüfusu 5000'den az veya fazla, çoğunlukla hammadde üretimiyle ilgili primer faaliyetlerin(tarım-hayvancılık-ormancılık-avcılık-toplayıcılık) egemen olduğu ve seçilerek görev başına gelen muhtar ile ihtiyar (zorunlu) heyetinin yönettiği ülkemizin en küçük yerel yönetim alanlarıdır. Bir köyün yönetim alanı içinde bir adet köy yerleşmesi bulunuyorsa bu tip yerleşmelere köy denilmektedir. Sayı birden fazla olduğunda her bir köy yerleşmesi yönetim bakımından mahalle statüsü kazanmakta ve aslında tek başlarına birer köy olan bu yerleşmelere mahalle denilmektedir (Özçağlar, 2011: 44).

Yerleşmeleri kır ve şehir olarak ikiye ayıran en önemli kriterlerden birisi nüfus büyüklükleridir. Böyle olmakla birlikte D.İ.E. herhangi bir nüfus limitini esas almaksızın, il ve ilçe merkezlerinin tümünü şehir kabul etmiştir. Halen yürürlükte olan 442 sayılı Köy Kanunu'nda (1924 tarih ve 442 Sayılı Köy Kanunu Madde 1) ise bu esasa uyulmamaktadır. Kanuna göre nüfus büyüklüğü ön plana çıkmakta ve nüfusu 2000'den az yerlerin tamamı köy kabul edilmektedir. Ayrıca bu kanunla 2000-20000 arasında nüfusa sahip yerler kasaba, 20 000'den fazla nüfuslu yerleşmeler için ise, şehir denilmektedir. Ancak coğrafyacılar için bu sayısal değerler, yetersiz ve son derece keyfi kabul edilmiş olsa gerekir ki, bu değerin 3000, 5000 ve 10 000'e indirilmesi gerektiği şeklinde görüşlerin ileri sürülmesine neden olmuştur. Nitekim Darkot (1963: 60) nüfusu esas almakla beraber, yerleşmenin karakterine de bağlı kalmıştır. Ülkemizde nüfusu 3000'den az olan yerleşmelerde köy karakterinin; 3000'den fazla olan yerleşmelerde ise topraktan geçinme faaliyetinin hâkim olduğunu, ancak yavaş yavaş başka geçim kaynaklarının da ortaya çıktığına 1960'larda işaret etmiştir. Nüfusu 3000-10000 arasında ve az çok şehir karakteri taşıyan bu yerleşmelere *kasaba* denilmiştir. Şehirler için ise 10000 değerinin aşılmasının gerektiğini, bu yerleşmelerde de nüfusun önemli bir kısmının tarım kesiminde faaliyet gösterdiği ifade edilmiştir. Göney (1975: 274-275) ise araştırmalarında nüfusu 3000'den fazla olan ve aynı zamanda yönetim açısından il, ilçe ve bucak merkezi olan yerleşmeleri şehir olarak kabul etmiştir. Ancak bazı araştırmacılar, 3000 nüfus limitini şehir-köy ayırımında yeterli görmeyerek, 5000 sınırını teklif etmişlerdir. Bunlardan Tunçdilek ve Tümertekin (1959: 2) 13 yıl sonra ileri sürdüğü 5000 değerinden vazgeçerek yanılma payının en az olması ve ülke genelinde daha gerçekçi düşeceği için, 10000 kriterine ulaşmıştır. Emiroğlu (1975:126-128) da bu değeri yeterli bulmuştur. Kentsel yerleşmelerde nüfusun kırsal yerleşmelere göre daha fazla olacağı, ancak nüfusun alt ve üst sınırı hakkında belli bir limit ileri sürmenin çoğu kez yanıltıcı olacağı, bilimsel endişesini taşımakla beraber, Doğanay (1997: 421) yine de belli bir limit kabul etmenin, özellikle bazı planlama kararlarının alınması

bakımından önemli yararları olacağına işaret ederek, Türkiye için bu değerin 10000 olabileceğini vurgulamıştır.

Bu tanımlama ve tartışmalara rağmen köy dediğimiz yerleşmelerde şehir görünümlü yapı ve dokulara, şehir dediğimiz yerleşme ünitelerinde köy görünümlü şehirsel alanlara rastlamak mümkündür. Bu nedenle köy, hem bir yerleşim alanı olma özelliği yanında yönetim alanı yani idari bir ünitedir. Gerçi son yapılan idari düzenlemelerle Büyükşehir ve bağlı semt ilçelerine bağlı köy yerleşmeleri köy statüsünden çıkarılarak mahalle muhtarlıklarına dönüştürülmüştür.

Köy, ekonomik fonksiyonları büyük ölçüde tarım ile hayvancılığa dayanan ve nüfusları, şehir ve kasabalara göre az olan yerleşme merkezidir. Kurulduğu doğal ortama göre bazen ormancılık, madencilik, balıkçılık ve avcılığın ön plana geçtiği köyler varsa da, bu faaliyetler de tarım ve hayvancılık gibi birincil üretim yani ‘‘hammadde üretimi’’ olduğundan aynı sınıflamaya girmektedirler (Taş, 2016:185). Bu durumda genel bir tanımlama yapacak olursak kırsal yerleşmelerin temelini oluşturan köyler, genel olarak geçimlerini tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile hammadde üreterek sağlayan insanların yaşadığı nispeten küçük yerleşme merkezleridir diyebiliriz.

Araştırma sahasındaki köy yerleşmeleri ekonomik bakımdan tarım faaliyetlerinin öne çıktığı, doğal çevrenin özelliklerini yansıtan yerleşmeler olarak dikkati çeker.

3.2.1.1. Adlarına Göre Yerleşmeler

Yer adlarının incelenmesinden de önemli coğrafi sonuçlar çıkarılabilmektedir (Bulut, 1996: 33). Bunun yanında boy, soyadları ve tarihi adların da yer adı olarak yaygın bir şekilde kullanıldığı görülür. Daha çok idari ünitelere bağımlı yapılan bu değerlendirme mevkii ve bağlı yerleşmelerde oldukça zenginleşecektir. Topografik, jeolojik, klimatik, hidrografik, fitolojik, zoolojik, tarihsel, kişi, soy, boy adları, ekonomik faaliyetler, tarım ürünleri, dini unsurlar, geçici yerleşmeler isim kaynağı olabilmektedir. Araştırma sahasındaki köylerden de her biri bir coğrafi isimle adlandırılmıştır. İncesu, Karakuyu, Eldere hidrografik, Çapalı tarım aleti ile Burunkaya litolojik ve Gökçeli ise soyadı ile ilgilidir.

3.2.1.2. Planlarına Göre Yerleşmeler

Köy yerleşmeleri doğal ve beşeri çevre etmenlerinin etkisiyle belirli fizyonomik görünüşler kazanmıştır. Bu açıdan köyleri; yol boyu köyleri, dairesel planlı köyler, ışınsal planlı köyler, hat boyu köyleri ve küme köyler olarak sınıflandırmak mümkündür. Gökçeli, Karakuyu, Burunkaya dairesel, Eldere ve İncesu kısmen yolboyu ve üçgen şekilli, Çapalı vadi içi ve üçgen şekilli köylerdir (Fotoğraf 3.1.).

Fotoğraf 3.1. Gökçeli Köyü Ovada Kurulmuş Dairevi Planlı Bir Yerleşmedir

3.2.1.3. Kuruluş Yerlerine (Konumlarına) Göre Yerleşmeler

Araştırma sahası Dombayovası düzlüklerinde yer almakla birlikte yerleşmelerin büyük bir bölümü düz alanların dışında kurulmuştur. Kuşkusuz bu durumu hazırlayan doğal, tarihi, sosyal ve ekonomik sebepler bulunmaktadır. Karakuyu çevresinde yer alan köyler de kuruldukları yerler açısından değerlendirildiğinde Eldere, İncesu ve Çapalı'nın dere kenarında, Karakuyu ve Gökçeli'nin ovada, Burunkaya Köyünün ise etekte kurulmuş olduğu dikkati çeker (Fotoğraf 3.2.). Ancak bu durum genellemeden ibaret olup, dere kenarındaki köyler aynı zamanda yamaç köyü, derenin yukarı çığırına doğru gelişiminden dolayı etek köyü özelliklerini de taşımaktadır (Fotoğraf 3.3.). Kuşkusuz, dere kenarlarının kuytu, korunaklı ve ana ulaşım hatlarından uzakta kurulması güvenlik endişesinin de kuruluş yeri seçiminde önemli faktör olduğunu göstermektedir. Karakuyu gölü çevresinde yer alan köylerin bir bölümü yeni yol projeleri ile yol boyu (Eldere, İncesu), demiryoluna göre ise hat boyu (Karakuyu) özelliklerine kavuşmuştur.

Eğimli alanlarda kurulan köyler genellikle, gölün doğu tarafında dağlık alanların eteğinde, düzlük alanlarda kurulan yerleşmeler ise genellikle gölün kuzey kesiminde yer almaktadır. Vadi köyleri göle karışan önemli derelerin vadileri içerisinde sulanan tarım topraklarına bağlı olarak kurulmuştur (Fotoğraf 3.4.).

Fotoğraf 3.2. Burunkaya Köyü Sulak Alana Göre Doğudaki Dağlık Alanın Eteklerinde Kurulmuştur

Fotoğraf 3.3. Çapalı Köyü Vadi İçinde Sulak Alana Hakim Bir Şekilde Dağ Eteğinde Kurulmuştur

Fotoğraf 3.4. Gökçeli Köyü Sulak Alanın Tam Ortasında Yer Almaktadır

3.2.2. Köy altı Yerleşmeleri

Araştırma sahasının sulak alan ekosistemi olması nedeniyle Karakuyu Gölü ve Çevresinde çok fazla yerleşme çeşitliliği ve köyaltı yerleşmesine rastlanmamaktadır. Bu yöredeki köy dışındaki diğer kırsal yerleşmeler ve çekirdekleri köylerin ortak kullandığı Aygündüz, Ağıllı ve Yedioluk yaylaları ile ovada sancar denilen birkaç çoban evinden ibarettir. Çoban evleri ya da sancarlar tek düze basit, çobanların yağmurlu ve soğuk zamanlarda ve geceyi geçirmek için kullandıkları malzemesi çevreden temin edilmiş, daimi veya bazı hallerde geçici süreler için kurulan birkaç konuttur. Yaylalar rekreasyondan çok ekonomik amaçlı sürülerin otlatıldığı alanlardır. Yöre sakinleri konar-göçerlik geleneklerini bu bölgede de uzun bir zaman sürdürmüşlerdir. Daimi iskâna geçişle beraber yaylalar yazın çıkılan otlak alanlar olarak kullanılmaktadır.

3.3. Yerleşme Dokusu

Köyleri şekil ve biçim özelliklerine göre sınıflandırmak mümkündür. Bu sınıflandırmada köyler toplu dokulu yerleşmeler ve dağınık dokulu yerleşmeler olarak iki gruba ayrılır. Afyonkarahisar ili geneli ve Dinar ilçesi köylerinde yerleşmeler genellikle toplu dokulu olup, dağınık ya da seyrek dokulu yerleşme yok denecek kadar azdır. Köy yerleşmeleri

çoğunlukla tek kümeden oluşurken yola yakın olmak isteği ile doku bozulmakta, gevşek dokulu yerleşim alanları oluşmaktadır (Fotoğraf 3.5.).

Fotoğraf 3.5. İncesu Köyü'nün Isparta-Ankara Karayoluna Doğru Gelişen Hürriyet, Cumhuriyet ve İstiklal Mahalleleri Yeni Bir Yerleşim Alanı Oluşturmaktadır

Erzincan Ovası için yapılan bir araştırmada da benzer özellikler görülmektedir. İldeki köy sayısının % 9.0'u (56 köy) dağınık, % 1.3'ü (8 köy) seyrek, % 90.0'a (555 köy) yakını toplu dokuludur (Hayli ve Altınbilek, 2001: 107). Toplu dokulu yerleşmelerin yaygın oluşunun nedeni karasal iklim şartlarının ortaya çıkardığı su bulma güçlüğü, arazinin düz ve geniş olmasıdır. Erken yerleşme kültürünün orijin bölgesinde yer alması da bunlara eklenebilir. Ancak son zamanlarda il genelinde ülke yerleşme düzenine uygun örnekler bulmak mümkündür. Konutlarda yenileşme ve artan ulaşım, su, elektrik gibi imkânlar ve kırsal kesime de sıçrayan şehir meskenlerine benzetme ile yaşam tarzının benimsenmesi çoğunlukla toplu dokuyu bozacak gelişmelerdir.

Köy ve kasaba yaşamında önemli sosyolojik değişimler yaşanmaktadır. Bunda etkili olan faktör ise iletişimde sağlanan başarılar ve bunların en ücra alanlara kadar sokulmasıdır.

3.4. Meskenler

Daha önceleri Türkçe ‘ev’ kelimesinin yerine kullanılan ‘mesken’ ve ‘hane’ sözcükleri günümüzde yerini ‘konut’ ve ‘ev’ kelimesine bırakmıştır.

Yerleşme coğrafyasının önemli çalışma alanlarından birisi olan konut; yapı malzemesi, şekil ve plan bakımından mekândan mekâna değişiklik göstermesi nedeniyle coğrafyanın ilgi alanını oluşturmakta ve bu değişim açıklanmaya çalışılmaktadır. Çevreye ve kültüre göre biçimlenen, modern çağın popüler yenilikleri karşısında sürekli gerileyen ve yok olan geleneksel konutlar, maddi kültürün en iyi yansıması olduğu için de incelemeye değerdir (Köse, 2005: 160).

Meskenlerin mimari özelliklerinden inşa tarzına, kullanılan malzemeden planlarına kadar pek çok husus hakkında coğrafi yaklaşımlarda bulunmak mümkündür (Özgür, 2010: 68). Ancak her mesken, coğrafyayı aynı derecede ilgilendirmemektedir. Meskenlerin yapı malzemesi, şekli ve muhtelif kısımlarının belirli bir formda içinde bulunduğu coğrafi şartların etkisini taşıdığı ve bu etkiyi aksettirdiği nispette coğrafi bir anlam taşımaktadır. Nitekim çevre şartlarından bağımsız olan büyük şehir evlerinin coğrafi manaları azdır. Coğrafi çevreye en iyi uyan ve bulundukları çevrenin etkisini taşıyan evler genellikle köy ve kasaba evleridir (Tanoğlu, 1969: 214).

3.4.1. Köy Meskenleri

Yöredeki köy konutlarının yapı gerecini büyük çoğunlukla kerpiç ve taş oluşturmaktadır. Yerinde yaptığımız gözlemler ve görüşme formları sonuçlarına göre konutların % 50’den fazlasının briket ve tuğladan, %30 kadarının taştan, kalan kısmının da kerpiçten yapılmış olduğu görülmüştür (Fotoğraf 3.6.). Eskiden yörede kerpiç büyük ağırlık oluştururken ve geleneksel yapı tarzı egemenken bu yapı tarzı ve gereçleri hızlı bir şekilde terk edilerek, çağdaş yapı gereçleri ve konutların giderek artışı dikkat çekmektedir. Kerpiç konutlar daha çok samanlık, ahır, tandır gibi eklentilerde varlığını korurken, aile konutu olarak, tuğla, briket, taş ve betonarme evler tercih edilmektedir (Fotoğraf 3.7.).

Fotoğraf 3.6. Eldere Köyü Afyon-Isparta Karayolu Tarafından İkiye Bölünmüş Durumdadır Büyük Kaynağın Yakınındaki 2 Hanelik Yerleşme Kümesindeki Konutlardan Biri

Fotoğraf 3.7. İncesu Köyü'nün Merkezinde Bulunan Evler Geleneksel Kırsal Mimarinin Güzel Örneklerini Sunmaktadır

Ülkemizin bütününde olduğu gibi 1980 ile 2000 yılları arasında gerek kırsal kesim, gerek şehirsel alanlarda meskenler açısından hızlı bir değişim ve gelişim yaşanmıştır. Yani hem konut sayısında hem de yapı gereci değişiminde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu durum eski konutların kullanılmasa bile korunmasıyla ilgili olduğu gibi yeni konut ihtiyacının günün koşullarına göre arttırılmasıyla da ilgilidir. Kırsal alanlarda da hızla birleşik aileden çekirdek aileye geçiş söz konusudur. İkinci özellik ise tuğla kiremit gibi toprak sanayi ürünlerinin yapı gereci olarak artık kırsal alanlara da ulaştığını göstermektedir. Nitekim 1981 de hemen hemen görülmeyen tuğla konut, aradan geçen 20 yıl kadar kısa bir sürede büyük ölçüde yükselmiştir. Taşın ağırlığı da kırsal kesim konutlarında sayısal olarak artmakla beraber tuğla ve briket gibi malzemelerin kullanımın artmasıyla oransal olarak gerilemiştir. Bunda önemli olan etken yurtdışı işgücü göçü ve dönüşlerin meskenlerde yenileşmelere yol açmasıdır.

Köy konutları genellikle İç bölgelerin tipik çatı şekli olan *Düz Toprak damlarla* örtülü olması gerekirken günümüzde toprak damların üzerine de çatı eklenmiştir. Yeni konutlar ise tamamen çatılı evlerden oluşmaktadır. Meskenlerin yapı tarzı ve gerecinde görülen iyileşmelerin çatılara da yansıdığı ve son yıllarda kiremit örtülü konutların hızla çoğaldığı ve ağırlık kazandığı görülmektedir. Artık düz toprak örtülü çatı şekli ahır, samanlık gibi eklentilerde kalmıştır. Ülkemizin diğer bölgelerinde görülen sac örtünün bu yörede görülmediği dikkat çekmektedir.

3.4.2. Coğrafi Şartlar ve Meskenler

Köy ve köye bağlı yerleşme şekillerine ait meskenler bölgenin iklim şartları, jeolojik/litolojik yapısı, yer şekilleri, taban suyu ve diğer pek çok coğrafi unsur ile mükemmel bir uyum içerisindedirler.

‘’İnsanların yaşadıkları her yerde varlıklarını hissettirdikleri bir manzaranın başlıca unsurunu oluşturan meskenler’’ teknoloji ve inşaat hizmetlerindeki gelişmeler karşısında büyük bir hızla değişmektedir (Tarkan, 1973: 83). Bununla beraber, gerek fiziksel gerekse kültürel coğrafyanın da etkisiyle kır meskenlerinde de değişmeyen birtakım unsur ve şekiller görülür. Yüzlerce yıllık bir oluşum ve köklü bir geçmişin izlerini taşıyan bu özelliklerin sürdürülmesinde gelenek ve görenekler büyük bir rol oynamaktadır. Ancak bu beşeri faktörlerin yanında, ‘’bölgeye göre değişen ve her bölgenin karakteristik özelliğini oluşturan evlerin temel şekillerinde coğrafi faktörlerin tesiri büyük ve inkâr edilemeyecek kadar meydandadır. Coğrafi çevreye en iyi uyan ve bulundukları çevrenin etkisini en iyi taşıyan evler, yapı malzemesi, şekli ve çeşitli kısımlarının tertip tarzı ile köy evleridir’’ (Tanoğlu, 1969: 214).

3.4.2.1. Jeomorfolojik Özellikler ve Meskenler

Gökçeli ve Karakuyu hariç araştırmaya konu edilen köyler daha önce de belirtildiği gibi dağlık saha ile ova alanı arasında kurulmuş yerleşmelerdir. Hayvancılık için dağlık sahadan, tarım faaliyetleri için de ova alanından faydalanmak için köy yeri bu alana kurulmuştur (Fotoğraf 3.8.).

Araştırma sahasında yerleşim alanının doğusu ve batısında yüksek ve eğimli dağlık alanların bulunması, kuzey ve güneyinden eşiklerle komşu ovalardan ayrılması dağlık çerçevenin ortasında Karakuyu Gölü ve gölü çevreleyen ova alanının yer alması yerleşmelerin ilk olarak sulak alandan belirli mesafede kurulmasına neden olmuştur. Ancak son yıllarda Ankara-Antalya yolunun sulak alanın doğu sahilinden geçmesi, demiryolunun da ortasından geçmesine bağlı olarak köylerin sakinleri yola yakın olmayı tercih ederek ovaya doğru yeni yerleşim çekirdekleri oluşturmaya başlamışlardır. İncesu, Çapalı, Eldere ve Burunkaya köyleri göle kavuşan epizodik derelerin vadi kenarları ve yamaçlarında su baskınlarından etkilenmeyecek şekilde kurulmuştur. Sulama imkânları için de derelere yakın olma arzusu yerleşmenin merkezinde meskenlerin sıkılaşması, kenarlarında ise merkeze göre daha gevşemesine yol açmıştır. Dombayova ve ortasındaki göl, yerleşmelerin en önemli ekonomik yararlanma alanı olarak dikkati çekmiştir. Yöre sakinlerinin sulak alan ile ilişkilerinin günümüzde zayıflamasına hatta sıfırlanmasına rağmen yöre yaşamının önemli bir parçasını oluşturduğunu gölün her köy tarafından kendi köylerinin isimleriyle adlandırılmış olmasından kolayca anlaşılmaktadır. Gökçeli ve Karakuyu köyleri ova tabanında nispeten taban suyunun daha düşük olduğu basık bir höyük şeklinde göl seviyesinin yükseldiği ve DSİ'nin göle müdahalesinin olmadığı yıllarda ada görünümlü çok az yükselti farkının olduğu basık tümsekler şeklindedir (Fotoğraf 3.9.). Nitekim sakinlerin ifadelerine göre zaman zaman su seviyesi yükseldiğinde çevre kara alanlarıyla bu köylerin irtibatlarının kesildiği anlaşılmaktadır. Ova tabanında yer alan bu köylerde eski yapılar tamamen taş temel duvar üstüne kerpiçle inşa edilmiş, ancak günümüzde bu yapı geleneği son temsilcileriyle varlığını korumakta yerini tuğla, beton, briket konutlara terk etmektedir. İncesu, Çapalı, Eldere ve Burunkaya köylerinde ise meskenlerin şekli, inşasında eğimli alanlar ya basit tesviye ile yerleşmeye açılmış ya da topografyaya uygun yapılar inşa edilmiştir.

Fotoğraf 3.8. Gökçeli Köyü Ve Karakuyu İstasyonu Mahallesinin Uzaktan Görünüşü

Fotoğraf 3.9. Çapalı Köyü Çapalı Deresinin Ovaya Açıldığı Konumda Kurulmuş Kabaca Üçgen Şekilli Bir Yerleşmedir

Fotoğraf 3.10. Çapalı Köyünde Derenin Sağında Kalan Yamaçlarda Meskenlerin Kuruluşunun Mehmet Türk'ün(62) İki Katlı Balkonundan Görünüşü

3.4.2.2. İklim Şartları ve Meskenler

Araştırma sahasında hakîm olan iklim tipi ile meskenler arasında büyük bir uyum söz konusudur. Yöre sakinleri kıyı bölgelerine göre nispeten uzun ve sert geçen kış şartlarına uygun evler yapmayı tercih etmişlerdir. Soğuktan daha iyi korunabilmek için, özellikle evlerin duvarları kalın, pencereler içerde biraz boşluk bırakacak şekilde ve küçük yapılmıştır. Köylerin yerleşim alanları önemli bir rüzgâr koridoru üzerinde yer aldığı için, meskenlerin pencereleri genelde doğu, güney ve batıya dönük yapılmıştır. Avlu duvarlarının yüksekliği de evin bahçesinde dulda mekânlar oluşmasına yol açmıştır. Güneşten daha fazla faydalanmak için pencereler ve giriş kapıları genelde güneye bakan cephelerde yer almıştır.

3.4.3. Sosyo-Ekonomik Yapı ve Meskenler

Meskenler sosyal yapının ve ekonomik durumun da göstergesi niteliğindedir. Örneğin yörede iki katlı evlere hanay adı verilmektedir. Hanay yörede malikâne karşılığı olarak kullanılan bir tabir olup, köy yerleşmesi şartlarında devrinin sarayları andıran sarayvari evler demektir. Karakuyu Köyü'nde yaklaşık 180 yıllık bir hanay bulunmaktadır. İki katlı ve 16 odası bulunan bu konut 250 küçükbaş, onlarca manda ve sığırın beslendiği ağıl ve ahır-samanlık,

tandır gibi eklentilere sahiptir. Kurtuluş savaşı yıllarında hastane olarak da hizmet veren hanay evin sahibi olan Omar Ali (Ömer Ali)'nin adıyla namlanmıştır (Fotoğraf 3.11.).

Fotoğraf 3.11. Omar Ali Hanayı Geniş Avlusu ile Her Türlü Merasimi Gerçekleştirecek Niteliktedir

İki katlı hanayın orijinal hali çevreden temin edilen malzemelerle ve devrinin yöre mimarisinin en önemli unsurlarına yer verecek şekilde inşa edilmiştir. Ancak günümüz yapı gereçleriyle meskene ilave edilen merdiven, demir korkuluklar, atık su boruları, gün ısı tesisatı yapının özelliğini bozmuştur. Evin alt katındaki direk ve taşıyıcı sistemde son derece dayanıklı ve işlenmiş nitelikli ahşap malzeme kullanılmıştır (Fotoğraf 3.12.).

Fotoğraf 3.12. Omar Ali Hanayı'nın Alt Katı Bu Gün Depo Olarak Kullanılmaktadır Muhtelif Büyüklükte 8 Odaya ve Bunların Kapılarının Açıldığı Geniş Bir Salona Sahiptir

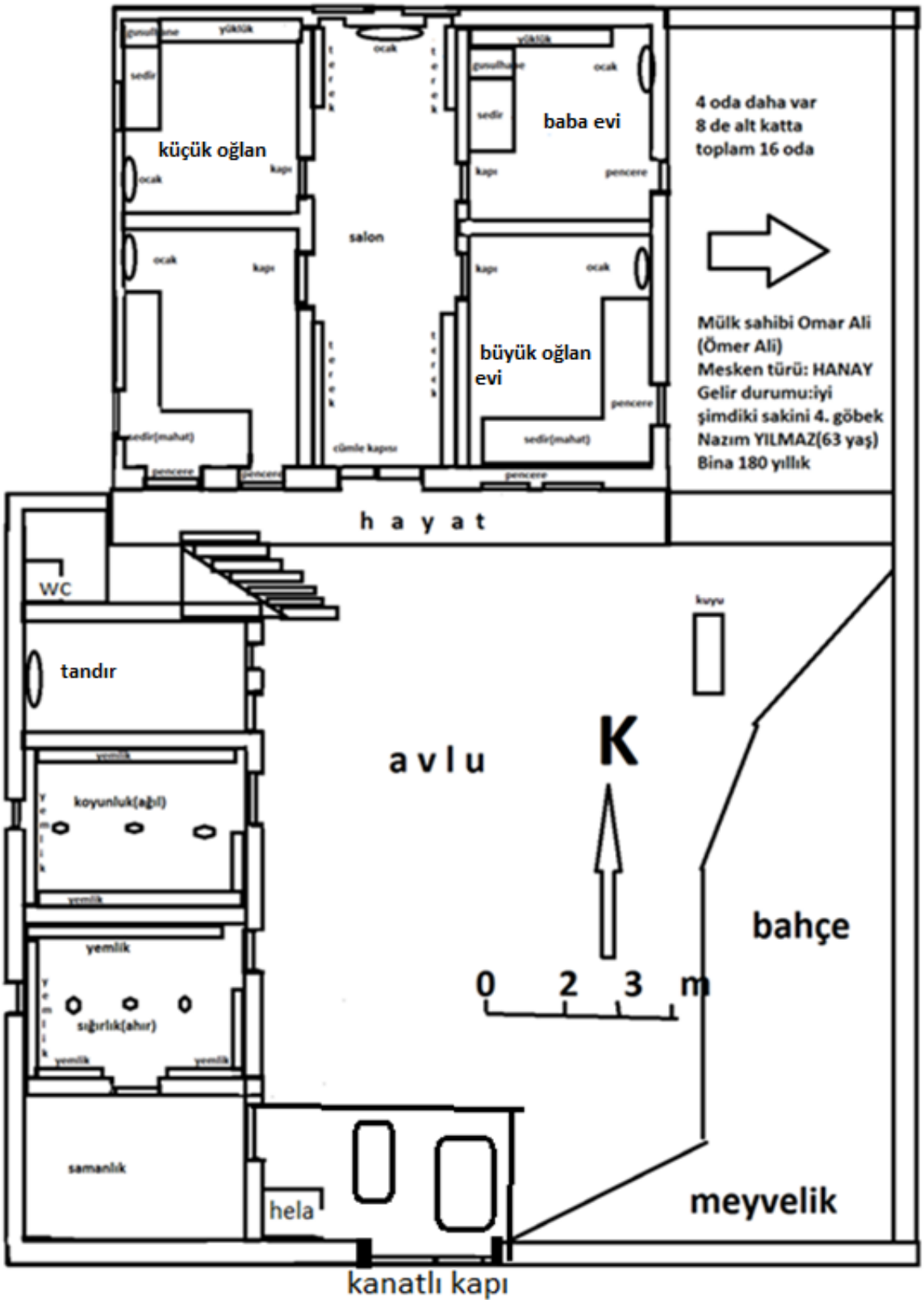
Yöre evleri avlulu olarak yapılmıştır. Kuşkusuz bir konut kültürünün en önemli özelliği kendini koruması ve mahremiyetin sağlanmasıdır. Can ve mal güvenliğinin sağlanması için avlu yüksekliği 2 m'yi bulan duvarlarla çevrilmiş kanatlı ya da çatal kapı ile avluya giriş sağlanmıştır (Fotoğraf 3.13.). Türk evi diyebileceğimiz ve Anadolu'nun pek çok yöresinde avlulu ve bahçeli ev geleneği yaygındır. Avlu sosyal bir mekândır. Aynı zamanda tüm işlerin yapıldığı, sağım, kırkım, gıda hazırlanması, bahçe işleri, meyve yetiştirme gibi pek çok iş burada gerçekleştirilir. Harım denilen bahçe sebze ekimi için değerlendirilmektedir. Bahçe içinde yörede yetişen meyveler (elma, vişne, üzüm, dut armut, ayva gibi) ve sebzeler (soğan, sarımsak, maydanoz, biber, domates, salatalık) yetiştirilir. Taban suyunun yüksek olması nedeniyle kuyulardan içme ve kullanma suyu sağlanmakta olup içme suyu şebekesi yapıldıktan sonra da bu kuyular hayvan ve bahçe sulamasında kullanılmaktadır.

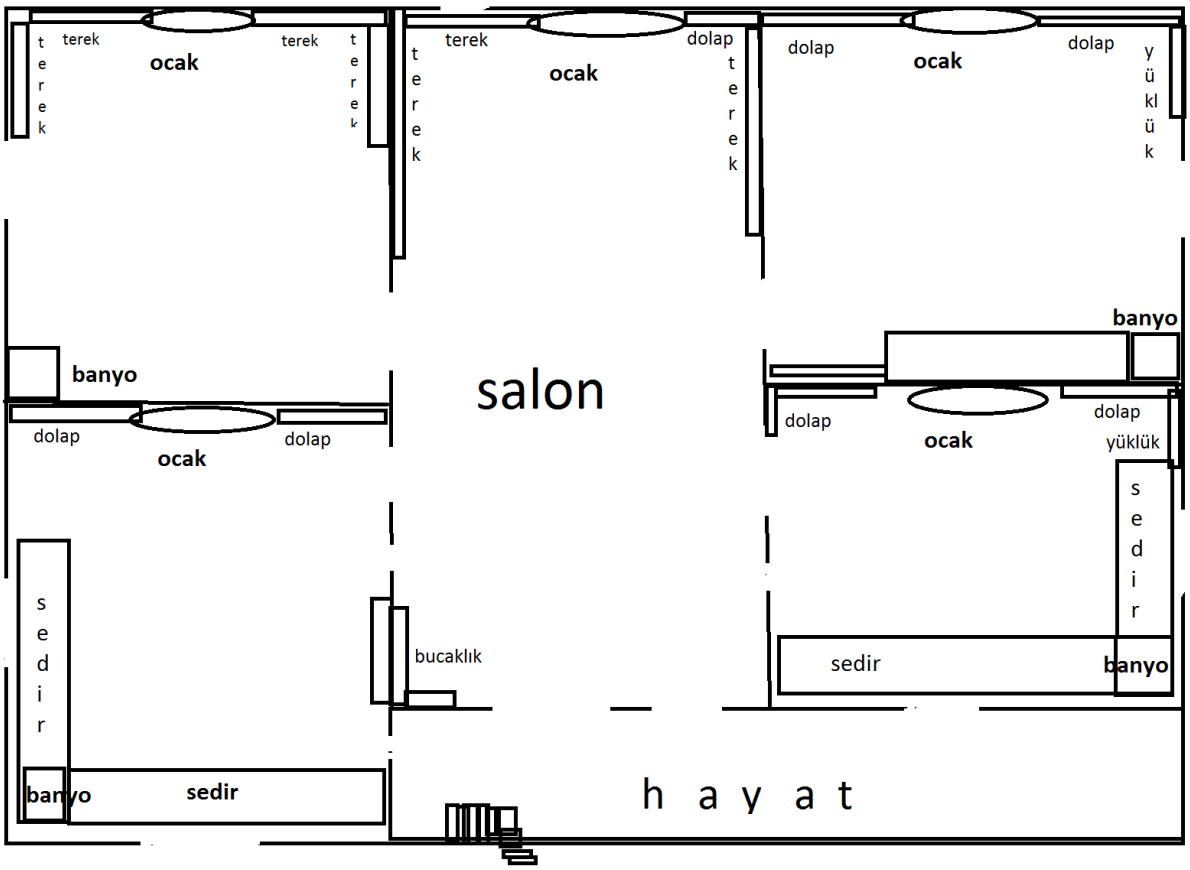
Fotoğraf 3.13. Kanatlı Kapı ya da Çatal Kapı Avluya Her Türlü Aracın Girişi İçin Oldukça Geniş Bir Yapıya Sahiptir

Gerek avluların gerekse evlerin duvarları temelde 1 m kadar taş duvar şeklinde örüldükten sonra üzerine çürümeye karşı aşırı dirençli olan ardıç ve çamdan hatıllar atılarak üzerine kerpiç çıkılmaktadır. Aile konutu duvarları ahşap iskeletle sağlamlaştırılmıştır. Yörenin depremselliği geleneksel konut inşasında göz önünde bulundurulmuştur. Duvar kalınlıkları yaklaşık 60 cm kadar olup, pencereler, gömme dolaplar, kör pencereler, gözler, şekerlikler ve ocak ile bacalarının bir bölümü bu kalınlığın bir kısmından yararlanarak oluşturulmuştur.

Yöredeki evlerin dış cephe ve görünümleri kadar da iç dizaynı, dolapları, ocakları, terekleri, kapı ve pencere özellikleri ile kullanışlılık açısından oldukça önemli çeşitli yapı unsurlarına sahip olduğu dikkati çeker (Şekil 3.2.). Evlerin hemen her odasında bulunan ocaklar bileşik aile yapısının bir sonucu olarak gelişmiştir. Her odadaki, terek, raflar, gömme dolaplar, ocağın her iki yanındaki duvarlara oluşturulan girintili, bazen de ahşap kapaklı gözler sakinlerin el altında bulunması elzem şeylerin arandığında nerede bulunacağının da rehberi niteliğindedir (Şekil 3.1.). Bazı konutlarda eski dolaplarla yanyana duran yeni mobilyalar kıyaslanmayacak kadar eskiler lehine bir fonksiyonellik, sanatsallık, sağlamlık ve estetik sunmaktadır (Fotoğraf 3.14.-3.15.).

Şekil 3.1. Yörede Hanay Olarak Bilinen Nitelikli Evlerden Omar Ali'nin 180 Yıllık Zaman Zaman Hastane ve Cami Olarak da Kullanılmış Meskeninin Şematik Planı. Karakuyu Köyü'nde Bulunan Bu Hanayda Nazım Yılmaz İkamet Etmektedir. Yapı İki Katlı Olup 1916 da Hastane Olarak Kullanılmıştır

Şekil 3.2. İncesu Köyünde Geleneksel Ocak Bulunan Meskenlerin Şematik Planı

Fotoğraf 3.14. Karakuyu Köyü'nde Omar Ali Hanayının Muhtelif Bölümlerinden Detay Görüntüler

Fotoğraf 3.15. Karakuyu Köyü'nde Omar Ali Hanayının Muhtelif Bölümlerinden Detay Görüntüler

Fotoğraf 3.16. Karakuyu Köyü'nde Hanay Tabir Edilen Konutlardan Başka Bir Örnek

3.4.4. Yapı Malzemesine Göre Meskenler

Karakuyu Gölü çevresi köylerinde meskenlerde kullanılan yapı malzemelerinde son yıllarda önemli ölçüde çeşitlenme meydana gelmiştir. Kullanılan yapı malzemeleri sakinlerin ekonomik durumuyla yakından ilgilidir. Sahadaki eski tip meskenlerde taş, toprak, kerpiç gibi geleneksel yapı malzemeleri kullanılırken, özellikle sayısı giderek artan yeni tip meskenlerde tuğla ve briketin daha çok kullanıldığı görülmektedir. Nitekim Burunkaya, Eldere, Gökçeli ve Karakuyu köylerinde hâlâ kerpiç konutlara sıklıkla rastlanırken, İncesu ve Çapalı köylerinde meskenlerin yapı malzemeleri incelendiğinde, en fazla kullanılan malzemenin taş, tuğla, briket olduğu görülmektedir (Fotoğraf 3.17.-3.18.).

Fotoğraf 3.17. Yörede Kerpiç- Taşın ve Ahşabın Uyum İçinde Kullanıldığı Meskenlerin Güzel Örneklerine Rastlanmaktadır. Çapalı Köyü'nde Terkedilmiş İki Katlı Bir Konut

Fotoğraf 3.18. Gökçeli Köyünde Tuğla Ev

Kalker malzemenin fazlalığı konutlarda taş kullanımını arttırırken, eski konutlarda özellikle sulak alandan elde edilen kamışların damların altına izolasyon amacıyla yoğun şekilde serildiği dikkati çekmektedir (Fotoğraf 3.19.). Ahşap malzemenin de konut yapımında önemli

ölçüde, taşıyıcı sistemlerde, pencere kapı kirişlerinde, direk ve yuvalama denilen kırma veya bölme şeklinde yatay tavan taşıcısı ve mertek olarak önemli ölçüde kullanıldığı dikkati çeker. Ayrıca evlerin, terekleri, gömme dolapları, kapı ve pencere doğramaları da çoğunlukla ahşap malzemedendir (Fotoğraf 3.20.).

Fotoğraf 3.19. Saz Örtü Duvar Üzerlerinin Nemden Korunması İçin ve Her Türlü Çatı Örtüsünde İzolasyon İçin Kullanılmaktadır

Fotoğraf 3.20. İncesu Köyünde Tamamen Taştan Yapılmış Altı Ahır ve Samanlık Olan Geleneksel Mesken

Fotoğraf 3.21. Geleneksel Yapılarda Düz Toprak Çatılarda Sıcaklık Yalıtımı ve Rutubeti(Nem) Önlemek İçin Toprağın Altına Kamış Döşenmiştir

Yeni yapılan ve ekonomik durumu iyi olan ailelerin yaptığı meskenlerde ise toprağın yerini çimento veya kireç harcı almıştır.

3.4.5. Çatı Şekillerine Göre Meskenler

Araştırma sahasında bulunan meskenlerin çatı şekilleri kullanılan yapı malzemesi ve uygulanan yapı tekniğine bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Geleneksel yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilen tek katlı meskenler genellikle düz çatılı, çağdaş yapı malzemesi kullanılarak yapılan meskenler ise eğik çatılıdır. Son yıllarda eğik çatılı meskenlerin sayısı giderek artış göstermektedir. Eskiden toprak damlı meskenler de üzerleri çatı eklenmek suretiyle iki ya da dört yöne eğimli kiremitli çatı örtüsüne kavuşmuştur. Böylece toprak düz damın her yıl aktarılması, çiğnenmesi, sıkılaştırılması ve ger denilen killi/çorak malzemeyle yenilenmesi gerekliliği kalmamıştır. Ayrıca her yıl eklenen bu malzeme ile de duvarların taşıyacağı yük artarken, duvarlarda ve direklerde bel verme denilen deformasyonlar meydana gelmektedir ve şayet yenilenmezlerse bina daha çabuk yıkılmaktadır. Toprak düz damların üzerlerine eklenen çatı sayesinde dayanıklılık artırılmıştır (Fotoğraf 3.22.).

Fotoğraf 3.22. Karakuyu Köyü'nde Kaderine Terkedilmiş Düz Çatılıyken Eğik Kiremit Çatı İlave Edilen Konutlardan Biri

3.4.6. Kat Sayılarına Göre Meskenler

Yöredeki evlerin çoğunluğu dört odalı ve tek katlı olup, iki katlı evlerin sayısı da önemli boyutlardadır. Nitekim yörede yaptığımız gözlemler ve uyguladığımız bilirkişi anketlerine göre Köylerde tek katlı konutların oranı bir zamanlar belediyelik olan İncesu hariç %50' den fazladır. İki katlı evlerin oranı da İncesu hariç %30' a yaklaşmaktadır (Tablo 3.1.).

Tablo 3.1. Karakuyu Çevresi Köylerinde Genel İtibariyle Meskenlerin Kullanılırlık Durumları İle Katsayıları Durumu

Köyler	Hane Sayısı(faal)	Mevcut Bina	1 katlı %'si	2 katlı %'si	3+ %' si
Burunkaya	**64**	**120**	**70**	**30**	**-**
Çapalı	**95**	**230**	**50**	**48**	**2**
Eldere	**15**	**26**	**75**	**25**	**-**
Gökçeli	**18**	**40**	**80**	**20**	**-**
Karakuyu	**51**	**100**	**70**	**30**	**-**
İncesu	**110**	**300**	**30**	**67**	**3**

Kaynak: Gözlem ve Mülakatlarımızdan.

Kat sayılarının düşük olmasının nedeni iklim koşulları ve kolay ısınma endişesiyle de ilgilidir. Özellikle eğimli arazilerde kurulan evlerin alt katlarının önemli bir bölümü temele

gömülmekte ön cepheden iki katlı görülen evler arka cepheden tek katlı görünmektedir. Evlerin kat sayısından daha önemli bir sonuç olarak gözlemlerimiz esnasında köy yerleşmelerinin yarı yarıya boşalmış olduğu, oturulmayan ev sayısının oturulanlardan fazla olduğudur. Boş bırakılan evler yaz mevsiminde kısa süreli de olsa başka şehirlerde yaşayan sakinleri tarafından kullanılmaktadır. Nitekim mülakatlarımız sırasında köylerin yazın aşırı kalabalıklaştığı kışın ise oldukça seyrekleştiği bilgisine ulaşılmıştır (Fotoğraf 3.23.).

Fotoğraf 3.23. Köy Merkezlerinde Meskenlerin Sıkılaştığı, Kenarlara Doğru Sıkışıklığın Azaldığı Görülmektedir

3.4.7. Yeni Tip Meskenler

Meskenlerin önemli bir kısmı çağdaş yapı malzemeleriyle inşa edilmiştir. Bu meskenlerin içi ve dışı kireç çimento harcı ile sıvanmıştır. Betonarme, yığma olarak inşa edilen bu meskenlerde, çatılar eğimli olup, kiremit ile örtülüdür. Tuvaletin konut içine alındığı bu evlerde banyo da ayrı bir bölüm olarak yer almaktadır. Evlerin geleneksel konutlardan farklı olarak ahır ve samanlıktan tecrit edilmesi ahır samanlık eklentilerinin eski halinde de olsa çoğunlukla ya çok azaltılmış hayvan sayılarına sahip olunduğu ya da hiç kalmadığı gerçeği meskenler gibi köylerin ekonomik yapısında da önemli değişmelerin olduğunun işaretleridir. Günümüzde ve yakın geçmişte çağdaş malzemelerle yapılan meskenler gerek iç bölümleri gerekse dış görünüm ve eklentileri ile diğer meskenlerden belirgin şekilde ayrılmaktadır. Böyle

olmakla beraber bu evler coğrafi çevrenin özelliklerini yansıtmamaktadır. İç bölümleri de geleneksel evler kadar kullanışlı değildir.

3.4.8. Fonksiyonlarına Göre Meskenler

Karakuyu Gölü Çevresindeki köylerin meskenlerini fonksiyonel açıdan da sınıflandırmak mümkündür. Köy meskenleri için yapılacak bu tür bir sınıflandırma aslında fazla bir anlam ifade etmemektedir. Sahadaki meskenlerin tamamına yakınını, aile meskeni ve onun eklentileri olan ahır, samanlık ve tandır gibi eklentilerden oluşmaktadır. Yine de hemen her köy yerleşmesinde Cami, okul, kahve, köy odası ve köy konağı, kooperatif, belediye binası gibi sosyal amaçlı, yol boyu restoran, kafe, dükkânlar gibi ticari fonksiyonlu meskenler bulmak mümkündür. Bunların dışında köylerde muhtar odası, okul ve öğretmen lojmanı gibi binalar da bulunmaktadır. Ancak ülkemizde çok önemli bir eğitim coğrafyası sorunu olan taşımalı eğitim nedeni ile okul binaları Çapalı Köyü'nde olduğu gibi köy sosyal tesisleri ve oyun salonları olarak değerlendirilmektedir (Fotoğraf 3.24.-3.25.-3.26.-3.27.-3.28.).

Fotoğraf 3.24. Sosyal Amaçlı Tesislerden En Önemlisi Camilerdir İncesu Köyü Camisi 1692 Yılında Yapılmış Oldukça Sanatlı Bir Yapıdır

Fotoğraf 3.25. İncesu Köyü Tarım Kooperatifi Günümüzde Market Olarak Hizmet Vermektedir

Fotoğraf 3.26. İncesu Köyü Köy Kahvesi

Fotoğraf 3.27. İncesu Köyü Belediyelik Özelliğini Yitirmiştir

Fotoğraf 3.28. Opet Projesi Kapsamında İncesu Köyü Güzel Bir Kültür Merkezine Kavuşmuştur

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA SAHASININ TEMEL SORUNLARI VE BAŞLICA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. Doğal Çevre Özelliklerinden Kaynaklanan Başlıca Sorunlar

Araştırma sahası Ege Bölgesi, İç Batı Anadolu bölümü ile Akdeniz Bölgesi iç kesimi Göller yöresi sınırında yer almaktadır. Bu nedenle jeolojik, jeomorfolojik, klimatik, fitolojik, hidrografik, biyocoğrafya ve zoocoğrafya açısından bazı sorunlar gözlemlemek mümkündür. Bunların pek çoğu coğrafi çevrenin değişmez unsurları olmasına rağmen yörede doğal ortam bozulması ve degradasyonel ekosistem değişiklikleri açısından önemli tespitler ve bilgilere ulaşılmıştır. Sulak alan 1960'lı yıllardan beri önemli müdahalelere uğratılmıştır. Önce suların Dinar'a taşınması ve demir yolu inşası şeklinde kurutulma, sonradan sulak alanı yeniden kazanmak için setlerle su seviyesinin yükseltilmesi su aynasının ortaya çıkarılarak bozulan ekosistemin yenilenmesi çalışmaları bu sorunların başında gelmektedir. Sulak alana yapılan her müdahale doğal sistemin özelliklerini büyük ölçüde kaybetmesine neden olmuştur. Nitekim yöre sakinleriyle yapılan söyleşilerde ekosisteme ait bazı flora ve fauna unsurlarının sahadan çekildiği ifade edilmektedir. Yörede meke, ördek(yeşilbaş, çamurcun, dikkuyruk), turna, angıt, çayır kartalı, şahin, doğan, atmaca, delice, kerkenez(kalmamış) kuşlarının olduğu, sahanın kuş cenneti ilan edilmesiyle kuş kalmadığı ifade edilmektedir. Sazan, turna, kadife balığı avlanmaktadır. Göl, avlanmaya tamamen yasaklanmış, gölde kurulan balık kafesleri kaldırılmıştır. Biyocoğrafik olarak keklik ve tavşanın kalmadığı, buna karşılık sansar, kurt, çakal ve domuzun arttığı ifade edilmektedir. Bu durumda azalmalar eskiden sürdürülen bilinçsiz ve yoğun avlanma ile ilgilidir.

Doğal çevreyle ilgili sorunlardan biri de gölün bölge sakinlerinin ekonomik sürdürülebilir insan ortam ilişkisine kapatılmasıdır. Eskiden geçimlik veya ticari olarak kamış, berdi, saraçların kullandığı kındırga(saz), hasır otu ve çayır üretimi söz konusu iken, hamutçuluk, semercilik, hasırcılık gibi mesleklerin ortadan kalkmasıyla ve gölün üretime yasaklanmasıyla bu imkânlar ortadan kalkmıştır. Kamışların kontrollü olarak kesilmesinin yerine bu seferde yangınlarla aşırı tahribi söz konusu olmaya başlamıştır. Yangınlar üreme, kuluçka ve barınma beslenme açısından kuş varlığını olumsuz etkilemektedir. Bir diğer sorunda kontrolsüz bir sülük toplayıcılığı ve ticaretinin varlığıdır. Yurtiçi ve yurtdışına çıkarılan önemli miktarlarda sülük ticareti ve tedavi geleneğinin olduğunu hafta pazarlarında bile görmek mümkündür.

Doğal çevreyle ilgili sorunlardan biri de yörede kısa aralıklarla yaşanan tahripkâr depremlerdir, Dinar ve Sandıklı depremleri olarak kayda geçen bu depremlerde araştırma sahamızdaki köylerde de çatlamalar hasarlar yaşanmaktadır. Geleneksel meskenler bu depremlerin yıkıcı etkisini başarıyla göğüslemiştir. Depremler kadar önemli olan bir diğer doğal çevre sorunu sellerdir. Ani sağanak yağışlar sonucu taşan dereler, meskenlere ve tarım alanlarına zarar vermektedir. Orman tahribi ve erozyon da doğal çevre sorunu olarak tanık olduğumuz önemli sorunlardır.

Göldeki en önemli sorunlardan biri su seviyesinin değişmelerine bağlı olarak gerçekleşen sulak alanın stresleridir. Bunlar arasında flora ve fauna önemli ölçüde etkilenirken yörede çem, yar veya hopak denilen yüzen adaların niteliklerini kaybetmesi, karalaşması, suların sığlaştığı zamanlarda zeminle birleşmeleridir. Ekosistemle özellikle fitocoğrafya ve zoocoğrafya ile ilgili olarak göl ekosistemine müdahalenin engellenmesi sulak alan çizgisinin stabilleşmesi, su seviyesinde kısa aralıklarla yaşanan yükselme ve alçalmanın önüne geçilmesi gerekmektedir.

Doğal çevre bozulmasının en belirgin işaretlerinde biri de yörede gerçekleşen torf üretiminin hala devam etmesidir. Israrlı görüşme taleplerimize rağmen torf işleme ve paketleme fabrikası yetkililerinden torf miktarı, üretim ve işletme koşulları ile ilgili en ufak bir bilgi elde edilememiştir. Yöre sakinlerinin sulak alanla ilişkileri yasaklanmışken, ücretsiz olarak gölün temizlenmesi ve su aynasının açılması gibi masum bir bahaneyle işletmenin çalışmasına izin verilmiştir. Kıymetli ve çok yüksek ticari getirisi olan bu zenginlik kaynağının bu şekilde hem doğanın tahribine yol açması, hem de korunan alanda böyle bir faaliyete izin ve ruhsat verilmesi hiçbir yasal mevzuat ve bilimsel açıklamayla izah edilecek gibi görülmemektedir. Ramsar'a aday böyle bir koruma alanında bu faaliyete en kısa zamanda son verilmelidir.

4.2. Beşeri Çevre Özellikleri ile İlgili Sorunlar

Araştırma sahası sulak alan ekosistemi içerisinde kaldığı ve tabiat koruma alanı statüsünde olan bir bölge olduğu için kullanma, yararlanma ve sürdürülebilirlik açısından bazı sorunlar yaşanmaktadır. Köyler arası sınır problemleri, kaçak avlanma, göç, altyapı sorunları, yoğun trafik akışı ve kazada can kaybı mal kaybı, gölün kirlenmesi gibi bazı güncel sorunlar yaşanmaktadır.

Göç yörede gözlemlenen en önemli beşeri sorundur. Oysa gelişen ulaşım şartları, değişen teknolojik koşullar günümüzde kırsal alanları itiş noktaları olmaktan çıkarıp çekim merkezleri haline getirmiş olmalıdır. Sorunun maddi boyutları ve tarımsal üretimden vazgeçilmesi gibi olumsuz etkilerinden çok, kültürel olgu ve zenginliklerin kaybolup gitmesi

şeklinde sosyal ve manevi yönünü de göz önünde bulundurmak zorundayız. Yurtiçi ve yurtdışına gerçekleşen göçlerle kaybedilen yalnızca insan sayısı olmayıp, el sanatları, konut kültürü, geleneksel gıdalar ve yemekler, giyim kuşam ve folklorik değerlerdir.

Fotoğraf 4.1. İncesu Köyünde Opet Ekolojik Köy Projesi Uygulaması Başlamıştır

Yerleşmeler ile ilgili kuruluş yeri ve sosyal hayat açısından pek büyük sorun olmamasına rağmen, meskenlerin korunması, içme, kullanma suyu temini, cadde sokak düzenlemeleri ile altyapı üst yapı sorunları azalmakla beraber kısmen mevcuttur.

Beşeri sorunlar arasında en önemlisi nüfus yapısında meydana gelen olumsuz gelişmedir. Nüfusun genellikle ağırlıklı olarak yaşlılar ve çocuklardan oluşması gelecekte demografik yapının daha da bozulacağını göstermektedir. Azalan çocuk nüfus nedeniyle uygulanan taşımalı eğitim sorunu da önem taşımaktadır. Köyler açısından sorun olarak algılanan bu husus aslında eğitim öğretimin kalitesi açısından önemli bir çözümdür.

Yörede sosyal sorumluluk bilincinin giderek arttığı gözlenmektedir. İncesu köyünde bir akademisyenin kişisel çabaları ve OPET yöneticileri ile diyalogları sonucunda başarılı çalışmalar ve önemli destekler sağlanmıştır. Diğer kırsal yerleşmelerimize de örnek olması bakımından son derece önemli olan bu uygulama kapsamında şu çalışmalar sağlanmıştır (Fotoğraf 4.1).

Belde giriş kapısı sökülerek yerine çelik konstrüksiyon üzeri ahşap kaplamalı giriş TAK'ı yapılmış, belde girişinde bulunan boş alana kerpiçten satış stantları yerleştirildi ve yeniden düzenlenmesi sağlanmıştır. Belde girişinden Belediye meydanına kadar uzanan yol üzerindeki bordürle çevrili alanlar çimle kaplanarak, ağaçlandırma ve beldedeki evlerin boyanması, eski kahvehane binası yıkılarak yerine daha büyük bir kahvehane yapılması gerçekleşmiştir.

OPET standartlarına uygun kadın, erkek ve engelli tuvaletlerinin de yapıldığı köyde Belediye kapalı otopark binası düzenlenerek Kültür Merkezi'ne dönüştürülmüştür. Belediye meydanı, otopark alanı, satış stantlarının zeminleri 1730 m^2 parke taş kaplamasıyla döşenerek ve çevresi 550 m bordürle çevrilerek köy merkezine modern bir görünüm kazandırılmıştır. Belediye binası dış cephesine ısı yalıtımlı kaplama yapılması, çatısının sökülerek güçlendirildiği, festival alanı sahnesinin su yalıtımı ve zemin kaplaması ile festival alanının tüm aydınlatma direkleri boyandığı köyde, Belediye meydanına 3 adet ahşap satış standı konulmuştur. Çocuk parkı alanı çöplerden temizlenerek ve oyun aletleri boyanarak park kullanılabilir hale getirildiği yerleşmede belde girişine yöreyi tanıtıcı ahşap tabelalar yerleştirilmiştir. Öğlen Çalısı Tepesi'ne gözlem evi yapılarak ve mobilyalar yerleştirilmiş olup, projenin başladığı günden bu yana tüm köy halkının katıldığı okuma-yazma, biçki-dikiş, bilgisayar, ilkyardım, girişimcilik eğitimleri verilerek, yöreye özgü İncesu düz dokumaları, kilim ve kök boya üretimi, aşçılık, fırıncılık gibi meslek edindirme özelliği taşıyan kursların başlaması ve devamı sağlanmıştır.

Kuşkusuz bu uygulama pek çok köy yerleşmemiz için örnek teşkil edecek bir projedir. Sağlanacak destek ve fonlarla unutulmaya yüz tutmuş geleneksel zanaat dalları, dokumacılık gibi faaliyetler yeniden canlandırılabilir ve kırsal kesimde giderek tekdüzeleşen sosyal ve ekonomik yapıda değişiklikler meydana getirilebilir.

4.3. Ekonomik Faaliyetlerle İlgili Sorunlar

Tarımsal üretim ve yapıda önemli değişmeler yaşanan ülkemizde bu durum yörede tam olarak gerçekleşememiştir. Büyük bir tarımsal üretim potansiyeli olan yörede üretimi yapılan ürün çeşidi miktarı potansiyelin çok altındadır. Bu durum tüm ülkemiz için geçerli olmakla beraber, önemli tüketim merkezlerine yakın konumda olan araştırma sahamız gibi yörelerde organik tarım uygulamaları ve geleneksel gıdalar üretiminin arzı kolaylaşmaktadır. Bunun için fabrikalara ve büyük yatırımlara gerek olmayıp, dinamik bir nüfus ve neler üretip, neler satabileceğini planlayabilen teşvikleri değerlendirebilecek düşünce ve disipline sahip olmanın

yeterliği olduğu ülkemizde atama bekleyen mühendislerin atılım yapması beklenmektedir. Bu anlamda adı Dombayova olan araştırma sahamızda herhangi bir dombayın(manda) olmayışı, besin ve ticari değeri yüksek manda sütü ve türevlerinin üretimi ilk akla gelen çözümlerden biridir. Halıcılık, kilim dokumacılığı, hayvancılık, arıcılık, meyvecilik ve sebze üretimi de mümkündür.

Nüfus istatistikleri gibi hayvancılık istatistiklerinin de azalma gösterdiği köylerimizde büyük bir hayvancılık potansiyelin olduğunu ifade etmek kehanet değildir. Bu konuda özendirici uygulamalar, örnek işletmeler sorunun çözümü gibi düşünülmektedir. Eskiden olduğu gibi özendirme anlamında köye dönüşü de sağlamak için pet shoplardan ve ekran oyunlarından çocuklara hayvan sevgisi sağlanması yerine ebeveynlerin torunlarına ve yakınlarına kuzu, buzağı, hediye etmelerinin belirli oranlarda etkili olacağı düşünülmektedir. Çünkü sanayileşmiş ve şehirleşme oranının yüksek olduğu ülkelerde ve ülkemizin batısında yaşanan bu uygulamalar çiftlik turizmi, tarım takas turizminin(TA TU TA) de yöremizde başlangıcı olacaktır.

SONUÇ

Karakuyu Gölü ve çevresi ülkemizin önemli bir sulak alanı ve ekosistemi olarak önem taşımaktadır. Göl çevresinde bulunan köylerin, fiziki coğrafya koşulları, beşeri coğrafya ve ekonomik coğrafya şartları ile kültürel coğrafi görünümler açısından kendine özgü özellikleri vardır. Yüksek bir tarım potansiyeli olmasına rağmen yöreden göçlerin yoğun olarak yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu durum ekonomik gelişmenin önündeki en önemli engeldir.

Meskenlerde önemli yapısal değişimler yaşanmaktadır. Buna rağmen eski ve geleneksel konutların önemli bir bölümü bugün boş olsalar da nispeten sağlam kalmış ve korunmuş durumdadırlar.

Ekonomik açıdan sulak alan koruma statüleri nedeniyle yerleşmelerin olumsuz etkilendiği, göl ekosisteminin bir parçası olan insan unsurunun adeta sistem dışına atıldığı gözlenmiştir. Sulak alanlarda yapılan düzenlemeler ve doğa korumaya yönelik etkinlikler, yerel coğrafi koşullar ve alanın geleneksel kullanımı bilinmediği ya da yeterince dikkate alınmadığı veya birbiriyle ilişkileri anlamında düşünülmediği için çoğu kere istenen sonuçları üretememektedir. Bu bağlamda sulak alanların bütüncül bir yaklaşımla çalışılması ve bu ekosistemlerin hem ekolojik işlevlerinin hem de insanlarla ilişkilerinin derinlemesine anlaşılması gerekmektedir.

Türkiye' de sulak alanlar ve onlar gibi çok değerli diğer alanların sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde akıllı kullanımını temin etmek için, bu alanların kültürel yapısını çok iyi bilmeye ve bu yapının öğelerini yönetim planlarına yansıtmaya ihtiyaç vardır (Arı, 2003: 16).

Bozulan ekolojik denge aslında en çok yöre halkını etkilemekte ve devam etmesi gereken geleneksel yaşam biçimleri, bazı kuş türleri ve balık türleri gibi yok olmaktadır. İnsanlar, diğer canlılarla beraber ekosistemin bir parçası olduğuna göre, koruma faaliyetleri bütüncül düşünülmeli ve uygulama buna dönük olmalıdır. Koruma altına alınan bir sulak alanda sağlıklı bir ekosistem, yöre insanına rağmen oluşturulamaz. Sağlıklı bir ekosistem, hem biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma için, hem de yerel kültürler için aynı öneme sahiptir.

Çevre koruma düşüncesinde sürdürülebilirliğin ve insanı dışlayan yaklaşımların yerine, insanı tüm ekonomik özellikleri ve sosyal bir varlık olarak denkleme dâhil etmenin gerekliliğinin benimsenmesi halinde Karakuyu sulak alanı kendine büyük değer kazandıracak en büyük değerine kavuşmuş olacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, A. (1959). *Dinar ve Keçiborlu Bölgesinin Jeolojik Etüd*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Ankara.

Akın, A. (2013). *Karakuyu Gölü (Afyonkarahisar) Su Kenelerinin (Hydrachnidia, Acari) Sistematik Yönden İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arı, Y. (2003). "Manyas Gölü´nün Kültürel Ekolojisi: Tarihi Süreçte Adaptasyon ve Değişim". *Türk Coğrafya Dergisi*, 40 (1): 75-97.

Atalay, İ. (1982). *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:9 İzmir.

Bulut, İ. (1996). "Sorgun (Yozgat) Yöresi Köy ve Mevkii Adlarının Kaynakları". *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3:30-40.

Bulut, C. Atay, R. Uysal, K. ve Köse, E. (2011). ''Karakuyu Gölü (Afyon) Yüzey Suyu Kalitesindeki Mevsimsel Değişmelerin Değerlendirilmesi''. *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 24: 1-8.

Bulut, İ. Çağlar Karapınar, B. ve Özoğul, B. (2016). "Karakuyu Gölü (Afyonkarahisar-Dinar) ve Yüzen Adaları" TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu bildiriler kitabı 13-14 Ekim 2016, Ankara, s:366-378.

Ceylan, Y. (2002). *Çapalı Gölü (Dinar-Afyon) Balıklarının Parazitolojik Yönden İncelenmesi* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Darkot, B. (1963). "Türkiye İktisadi Coğrafyası (Genişletilmiş 3. Baskı)". *İstanbul Üniversitesi Yayınları,* 100. *İktisatFakültesiYayınlar*,139:60-70.

Devlet İstatistik Enstitüsü. *Genel Nüfüs Sayımı (1927, 1935, 1940....., 1990, 1997 ve 2000).* Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara.

Diler, A. (1995). *Çapalı Gölü Turna Balığı (Esoxlucius L., 1758)nın Mikrobiyolojik ve Kimyasal Kalitesi ile Et Veriminin Mevsimsel Değişimleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Doğanay, H. (1997). "Türkiye Beşeri Coğrafyası". *MEB Yayınları*, 2932, *Bilim ve Kültür Eserler Dizisi*, 877, *Eğitim Dizisi*.10.

Devlet Su İşleri. (2017). *18. Bölge Müdürlüğü İstatistiki Verileri (2017).* Devlet Su İşleri, Isparta.

Emiroğlu, M. (1975). "Türkiye Coğrafi Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus". *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Araştırma Enstitüsü Yayınları Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 7:126-128.

Ertan, Ö. O., Gülle, İ. ve Yıldırım, M. Z. (2006). "Çapalı Gölü (Afyon) Makrobentik Omurgasızlarının Taban Yapısı ve Kalitesine Bağlı Olarak Dağılımı". *Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi*, 23(1): 1300-1590.

Göney, S. (1975). "Büyük Menderes Bölgesi". *İstanbul Üniversitesi Yayınları,No:1895. Coğrafya Enstitüsü Yayınları*, No:79:274-275.

Hayli, S. ve Altinbilek, M. S. (2001). "Erzincan Ovasıve Yakın Çevresindeki Köylerin Başlıca Özellikleri". *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi,* 3(1):107.

Koparal, K. (2011). *Vilayet Salnamelerinde Afyonkarahisar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Köse, A. (2005). "Türkiye'de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7: 165-200.

Nergiz, H. (2005). *Karakuyu Gölü Kuşlarının Biyoekolojisi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Oakes, H. (1958). *Türkiye Topraklar*. Ege Üniversitesi Matbaası. İzmir.

Özçağlar, A. (2011). *İdari Coğrafya.* Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara.

Özdemir, M. A. Kafalı Yılmaz, F. Gür ve E. Bozyurt, O. (2016). "Dinar İlçesinde Yerleşmelerin Yer Seçiminde Jeomorfolojik Etkenler" . *International GeographySymposium - GEOMED*. 23-26 Mayıs 2016 Antalya, s.447-455.

Özgür, E. M. (2010). *Yerleşme Coğrafyasına Giriş Coğrafya Ders Notları*. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi. Ankara.

Polat, S. Güney, Y. ve Deniz, M. (2011). "Karakuyu Gölü Sulak Alanı ve Başlıca Problemleri". *Uluslarasrası Katılımlı Coğrafya Kongresi Kongre Kitabı. 7-10 Eylül 2011 İstanbul*, s.450-467.

Sarre, F. (1998). Küçükasya Seyahati 1895 Yazı Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar. (Çev. D. Çolakoğlu), Pera Turizm ve Ticaret A.Ş.Alattin Eser Kitaplığı Yayınları. İstanbul.

Tandoğan, A. (1998). *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Eser Ofset Basım, Trabzon.

Tanoğlu, A. (1959). "Türkiye'de Nüfusun Dağılışı". *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 5: 1-15.

Tanoğlu, A. (1969). " Nüfus ve Yerleşme". *İstanbul Üniversitesi Yayınları*, *No:1183,Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları*, No:45.

Tarkan, M. T.(1973). *"Orta ve Aşağı Çoruh Havzası, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından Bir Bölge Araştırması"Atatürk Üniversitesi Edebiyat FakültesiYayınları,* No:37: 83.

Taş, B. (2016). *Türkiye'nin KırsalYerleşmeleri*. Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

Temurçin, K. (2013). *Bir Ekonomik Coğrafya Araştırması Dinar İlçesi (Afyonkarahisar).* Fakülte Kitapevi, Isparta.

Tolun Denker, B. (1977). *Yerleşme Coğrafyası-Kır Yerleşmeleri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.

Tonbul, S. (1985). *Kuzova-Hasandağı ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Tunçdilek, N. ve Tümertekin, E. (1959). "Türkiye Nüfusu (Nüfus Kesafeti, Nüfus Artışı, İç Göçler ve Şehirleşme) ". *İstanbul Üniversitesi* Coğrafya Enstitüsü Monografya, No: 2

Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). *Adrese Dayalı Nüfüs Kayıt Sistemi Verileri, (1935-2000, 2007-2016).* Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

Türkoğlu, A. (1958). *İktisadi Coğrafya*. Sermet Matbaası, İstanbul.

Uzunkaya, K. (2016). *Dinar Karakuyu Sulama Sahasında Yer Alan Tarım İşletmelerinde Optimum Ürün Deseninin Doğrusal Programlama Yöntemi İle Planlanması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Uzunkaya, K. ve Gül, M. (2016)."Dinar Karakuyu Sulaması Sahası Tarımsal İşletmelerinin Doğrusal Programlama Yöntemi Kullanılarak Ürün Desenlerinin Planlanması" *Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 20: 1-9.

İnternet Kaynakları

http://www.tukcev.org.tr/korunan-sahalar. (erişim tarihi: 30.06.2017).

http://www.tukcev.org.tr/ramsar-alanlari. (erişim tarihi: 30.06.2017).

http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14353/728-nolu-ilke-karari---kultur-ve-tabiat-varliklarini-ko-.html. (erişim tarihi: 30.06.2017).

http://www.milliparklar.gov.tr/korunanalanlar/kavramlar.htm. (erişim tarihi: 30.06.2017).

EK 1- GÖRÜŞME FORMU

Yerleşme Özellikleri

Yerleşme biriminin şekli nedeni?

Yerleşmenin kuruluş tarihi?

Yerleşmenin adı ? Eski adı?

Kuruluş yeri değişti mi?

Değişmiş ise ilk kuruluş yeri neredir?

Yerleşmenin kaç mahallesi var?

Yerleşmenin adının anlamı nedir?

Yerleşmenize bağlı geçici yerleşme şekillerinden hangileri var?

Yerleşmenize bağlı mahalle, yayla, mezraa ve kom gibi yerleşmelerde sürekli oturan nüfus ne kadardır?

Meskenler arasındaki ortalama mesafe ne kadardır?

Meskenler inşa edilirken ailevi bağlar göz önüne alınıyor mu?

Yerleşmedeki örtü tiplerinin sayısını biliyor musunuz?

Kiremit: Sac levha: Düz toprak çatı: Betonarme Düz çatı:

Kullanılan inşaat malzemeleri nelerdir ve nerelerden temin edilir?

Kullanılan malzeme: Nereden temin edildiği:

Meskenlerin yan bileşeninde kullanılan yapı malzemelerine göre dağılımı

Toprak: Taş: Kerpiç: Betonarme: Tuğla-Biriket:

Yerleşmedeki meskenlerin kat sayısına göre dağılımı:

Tek katlı: İki katlı: Üç katlı: Dört ve daha fazla katlı:

Yerleşmenizde sosyal konut var mı?

Evinizi yaparken hangi ölçüleri esas almaktasınız? (Aile bağları, maddi durum, gelenekler, görenekler)

Mesken bölümlerinin yerel adları var mı?

Evinizde kullandığınız inşaat malzemeleri:

Kat sayısı: Örtü malzemesi: Oda sayısı: Eklentiler: Bunlar bitişik düzende mi:

Köyünüzden göç eden var mı ? Nerelere göç ettiler: Tarih: Göç etme nedeni:

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI : Berna ÖZOĞUL

Doğum Yeri - Tarihi: Bulanık/Muş – 01.05.1989

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Açık Öğretim Lisesi, 2009

Lisans Diploması : Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Erzurum, 2014

Yüksek Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Antalya, 2017

Tez Konusu : Karakuyu Gölü Çevresinin Yerleşme Coğrafyası (Köy-Köy Altı Yerleşmeleri ve Meskenler)

Yabancı Dil : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

1. Dinleyici katılımcı, 4th International Geography Symposium-GEOMED, 10-13 Haziran 2013, Kemer/Antalya

2. Sözel bildirili katılımcı, 'Bulut, İ., Özoğul, B., Yasadışı Göçler ve Türkiye'ye Yansımasında Erzurum Örneği', Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye Coğrafyacılar Derneği Kongresi 4-6 Haziran 2014,Muğla

3. Sözel bildirili katılımcı, 'Bulut, İ., Özoğul, B., Somut Kültür Unsurları Açısından Ahlat İlçesinin Halk Kültürü Coğrafyası', TÜCAUM VIII Sempozyumu, 23-24 Ekim 2014,Ankara Üniversitesi DTCF, Ankara

4. Sözel bildirili katılımcı, 'Bulut, İ., Çağlar Karapınar, B., Özoğul, B., Karakuyu Gölü (Afyonkarahisar-Dinar) ve Yüzen Adaları', TÜCAUM 2016 Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 13-14 Haziran 2016, Ankara Üniversitesi DTCF, Ankara

5. Sözel bildirili katılımcı, 'Bulut, İ., Bekar, Ö.A., Özoğul, B., 'Muş Yöresi Kırsal Turizm Değerleri', ÜNİDAP Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı, 28-30 Eylül 2016, Muş

6. Sözel bildirili katılımcı, 'Bulut, İ., Ertürk, M., Özoğul, B., 'Kırsal Konut Ekolojisi Açısından Geleneksel Sorgun Köy Evleri', I. Uluslararası Bozok Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2016, Yozgat

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar **:**Finansbank A.Ş. Erzurum Çağrı Merkezi, 2014-2015

E-Posta **:**brn_ozql_55@hotmail.com / brnozgl@gmail.com